

LATVIJAS VALDĪBAS KOMENTĀRI PAR EIROPAS KOMITEJAS SPĪDZINĀŠANAS UN NECILVĒCĪGAS VAI PAZEMOJOŠAS RĪCĪBAS VAI SODA NOVĒRŠANAI ZIŅOJUMU PAR LATVIJU

Izvērtējot Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (turpmāk – Komiteja) sagatavoto ziņojumu par vizīti Latvijā 2016. gada 12.-22.aprīlī (turpmāk – Ziņojumu), Latvijas valdība sniedz šādu informāciju par Komitejas rekomendāciju ieviešanu. Vienlaicīgi Latvijas valdība izsaka pateicību Komitejas ekspertiem par rekomendācijām un ieteikumiem, jo tie sekmē situācijas uzlabošanu jomās, kas saistītas ar personu brīvības ierobežošanu.

Ziņojuma 7.rindkopa

Ar Ministru kabineta 2016. gada 16. oktobra rīkojumu Nr. 626 tika izveidota darba grupa informatīva ziņojuma sagatavošanai valdībai, lai tiktu izvērtēti iespējamie risinājumi OPCAT ieviešanai.

10.rindkopa

Administratīvo pārkāpumu procesa likumprojekts, kas paredz būtiskas izmaiņas administratīvo sodu sistēmā, 2016. gada 6. oktobrī ir atbalstīts Saeimā otrajā lasījumā. Likumprojekts nosaka, ka naudas sods un brīdinājums ir vienīgie pamatsodi, līdz ar ko no pamatsodiem tiek izslēgti tādi sodi kā administratīvā pārkāpuma priekšmeta vai izdarīšanas rīka konfiskācija, personai piešķirto speciālo tiesību atņemšana, tiesību atņemšana ieņemt noteiktus amatus un administratīvais arests.

13.rindkopa

Likums nosaka, ka īslaicīgās aizturēšanas vietā (turpmāk – ĪAV), ja nepieciešams, var ievietot administratīvi aizturētās un arestētās personas, kā arī apcietinātās un notiesātās personas – procesuālo darbību veikšanai, ievērojot noteikto kārtību, un citos likumos noteiktos ierobežojumus¹. Jānorāda, ka Valsts policijas Kārtības policijas struktūrvienības apcietinātās personas no izmeklēšanas cietumiem un brīvības atņemšanas iestādēm uz ĪAV konvojē ne vien Valsts policijas amatpersonu, bet arī tiesu un prokuratūras uzdevumā. Tomēr atbildīgās amatpersonas iespēju robežās veic nepieciešamos pasākumus, lai maksimāli saīsinātu laika periodu, uz kuru minētās personas tiek ievietotas ĪAV. Valsts policijas struktūrvienībām jau ir dots uzdevums, lai personas no cietumiem uz ĪAV tiktu pārvietotas tikai izņēmuma gadījumos, pamatojoties uz īpašiem apstākļiem un uz pēc iespējas īsāku laika periodu (2014. gada 16. janvāra Valsts policijas vēstule Nr. 20/1404, kas aktualizēta 2017. gada martā).

Vienlaikus attiecībā uz veiktajiem grozījumiem likumā² jāprecizē, ka paredzētā septiņu dienu termiņa ierobežojuma norma, kas ir minēta ziņojuma 13. punktā, ir attiecināma tikai uz meklēšanā esošām apcietinātām personām un ar brīvības atņemšanu notiesātām personām pēc to aizturēšanas un līdz to pārvietošanai uz izmeklēšanas cietumu vai brīvības atņemšanas iestādi.

¹ Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma 1. panta 2. daļa.

² Aizturēto personu turēšanas kārtības likuma grozījumi, kas stājās spēkā 2016. gada 26. maijā.

2016. gadā Valsts policijas amatpersonu uzdevumā no cietumiem konvojēto personu īpatsvars ir 29 % no kopējā konvojēto personu skaita, savukārt šo personu vidējais uzturēšanās ilgums ĪAV vienai personai vidēji bija 4,1 diennakts, kas ir par 1,4 diennaktīm mazāk nekā 2012. gadā.

2016. gadā no cietumiem uz ĪAV tika konvojēts šāds personu skaits:

Pieprasījuma iestāde	Skaitis	Īpatsvars %	Diennaktis kopā	Turēšanas ilgums 1 personai (vidēji diennaktis)
Tiesa	1 746	55,4	8 512	4,8
Prokuratūra	461	14,6	1 739	3,7
Valsts policija	915	29,0	3 640	4,0
Citi*	31	1,0	121	3,9
Kopā	3153	100	14 012	4,1

*Valsts ieņēmumu dienests, KNAB u.c.

Notiesāto personu ievietošana ĪAV ir atkarīga no tiesu sēžu grafikiem un ir pakārtota konkrētās tiesas plānotajai darba kārtībai. Tā kā daļa tiesu ir atbilstoši aprīkotas, lai nodrošinātu tiesas procesuālo darbību veikšanu videokonferences režīmā, šis formāts ar katru gadu tiek izmantots arvien biežāk, kas attiecīgi samazina nepieciešamību konvojēt personu ārpus cietuma. Lai piedalītos tiesas sēdē, apcietinātā vai notiesātā persona tiek ievietota ĪAV uz laiku līdz vienai nedēļai, kas saistīts ar konvojēšanas grafiku. Konvojēšanas grafiku apstiprina Valsts policijas priekšnieks, un tas tiek saskaņots ar Ieslodzījuma vietu pārvaldi. Iespējas biežākai konvojēšanai vai konvojēšanai pēc pirmās nepieciešamības ir izvērtētas, taču nav īstenojamas, sakarā ar nepieciešamību maksimāli efektīvi izmantot Valsts policijas materiāli tehnisko nodrošinājumu un personālsastāva resursus.

16.rindkopa

Valsts policijas koledžas ĪAV nodarbināto amatpersonu apmācību programmās ir iekļautas tādas tēmas kā “Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm darbības tiesiskie un praktiskie aspekti”, “Cilvēktiesības policijas darbā”, “Valsts policijas darbinieku psiholoģiskās komunikācijas īpatnības ar psihiski nelīdzsvarotām personām”, “Pratināšanas psiholoģiskie un taktiskie aspekti” un “Cietušā pratināšanas psiholoģiskās īpatnības”. Mācību procesā uzmanība tiek pievērsta arī virknei citu jautājumu, lai nodrošinātu, ka Valsts policijas darbinieki ir pienācīgi apmācīti saskarsmei ar aizturētām personām, tai skaitā ar garīgiem traucējumiem.

Norvēģijas finanšu instrumenta programmas “Latvijas korekcijas dienestu un Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu reforma” projektā “Valsts policijas ĪAV standartu uzlabošana” tika izstrādāta rokasgrāmata Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, kurā iekļauti arī tādi jautājumi kā runāt, izturēties un rīkoties, saskaroties ar personām, kurām ir garīga rakstura traucējumi. Savukārt Valsts policijas koledža sadarbībā ar biedrību Resursu centrs cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem “Zelda” izstrādāja un realizēja apmācību

kursu Valsts policijas amatpersonām saskarsmē ar personām ar garīgiem traucējumiem.

IDB, veicot Iekšlietu ministrijas padotības iestāžu amatpersonu izdarīto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanas funkciju, saņemot sūdzību vai iesniegumu par iespējamu pretlikumīgu fiziska spēka pielietošanu, ko izdarījis kāds Valsts policijas nodarbinātais, pieņem paskaidrojumus no iesaistītajām pusēm, kā arī veic pielietotā fiziskā spēka pamatotības pārbaudi, t.sk. ar kriminālprocesuālajiem līdzekļiem, tādējādi īstenojot preventīvo funkciju.

21.rindkopa

Biroja tiesiskais statuss noteikts Iekšējās drošības biroja likuma 2. panta pirmajā daļā, kas paredz, ka Birojs ir iekšlietu ministra pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde. Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7. pantu, pārraudzība ir viena no padotības formām, kuras ietvaros iekšlietu ministram ir tiesības pārbaudīt pieņemto lēmumu tiesiskumu un atcelt prettiesiskus lēmumus, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu. Savu funkciju īstenošanā IDB kā iestāde ir neatkarīga un pakļauta tikai likumam.

Norādām, ka pirms Iekšējās drošības biroja likuma izstrādes Iekšlietu ministrija izstrādāja koncepcijas projektu par Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošanas par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju risinājumiem. Ministru kabinets koncepciju izskatīja 2013. gada 30. jūlijā, apstiprinot ierosināto Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveides modeli, kas paredz jaunas, iekšlietu ministra pārraudzībā esošas iestādes ar izmeklēšanas iestādes un operatīvās darbības subjekta tiesībām izveidi.

Iekšlietu ministrijai kopš IDB darbības uzsākšanas nav bijis pamata uzskatīt, ka minētās iestādes veiktās izmeklēšanas nebūtu objektīvas un neatkarīgas. Saskaņā ar Iekšējās drošības biroja likuma 5. pantu IDB amatpersona ir Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes amatpersona ar speciālo dienesta pakāpi un šie nodarbinātie nav policijas darbinieki likuma "Par policiju" 2. panta izpratnē³. 2017. gada 1. janvārī IDB bija nodarbinātas 69 amatpersonas un darbinieki, kuru atlasē tika vērtēta ne tikai atbilstoša izglītība un darbinieka pieredze, bet arī reputācija, tai skaitā, lai novērstu lēmumu pieņemšanas ietekmēšanu no citu personu puses. No nodarbinātajiem 55 % ir amatpersonas un darbinieki, kuru iepriekšējā darba vieta ir bijusi Valsts policija, savukārt pārējo 45 % IDB nodarbināto iepriekšējā darba vieta bijusi citās valsts pārvaldes iestādēs vai privātajā sektorā, kas palielina neatkarīgas iestādes darbības iespējas.

Ņemot vērā apstākli, ka IDB savā darbībā visvairāk saskaras ar Valsts policijas kā lielākās tiesībsardzības iestādes valstī amatpersonu iespējamiem likumpārkāpumiem, nodarbināto iepriekšējā pieredze Valsts policijā var būt noderīga šādu pārkāpumu atklāšanā un izmeklēšanā.

---

³ Policijas darbinieks ir persona, kura ieņem amatu Valsts policijā vai Drošības policijā un kurai piešķirta speciālā dienesta pakāpe.

22. rindkopa

No 2015. gada 1. novembra līdz 2016. gada 31. decembrim IDB saņemti 783 iesniegumi par tā kompetencē esošiem iespējamiem noziedzīgiem nodarījumiem. Ievērojama daļa (360 jeb 46 %) iesniegumu bija saistīti ar iespējamu vardarbību vai tās piedraudējumu no Iekšlietu ministrijas padotībā esošo iestāžu, Ieslodzījumu vietu vai pašvaldības policijas nodarbināto puses. Detalizēta informācija par iesniegumiem, kas saistīti ar iespējamu vardarbību, un to izskatīšanas rezultātiem sniegta tabulā.

	Saņemti iesniegumi	Uzsākti kriminālprocesi	Pieņemti lēmumi par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu
Vardarbības pielietošana, pildot dienesta pienākumus	299	19	188
Vardarbības pielietošana ārpus dienesta	16	5	9
Draudi, pildot dienesta pienākumus	31	0	20
Draudi ārpus dienesta	14	0	3
Kopā	360	24	220

Avots: Iekšējās drošības birojs

Norādītajā laika posmā IDB nosūtījis prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai 9 kriminālprocesus, kas uzsākti pret 14 amatpersonām (13 Valsts policijas amatpersonas un 1 Ieslodzījumu vietu pārvaldes amatpersona) par vardarbības pielietošanu. No minētajiem kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtītajiem kriminālprocesi 7 uzsākti par vardarbības pielietošanu dienesta pilnvaru pildīšanas laikā, bet 2 par vardarbības pielietošanu ārpus dienesta.

23. rindkopa

No 2015. gada 1. novembra, IDB ir organizējis sanāksmes ar tiesībsargājošo iestāžu pārstāvjiem, lai identificētu iespējamās problēmsituācijas saistībā ar amatpersonu izdarītajiem likumpārkāpumiem un organizētu sadarbību preventīvo pasākumu veikšanā. 2016. gadā iniciēja 4 kopīgas pārbaudes ar Valsts policiju ceļu satiksmes uzraudzības jomā un reģionu iecirkņos, un tieši:

- 2016. gada 18. oktobrī veiktas Valsts policijas ekipāžu ceļu satiksmes uzraudzības jomā pārbaudes Rīgā un Jūrmalā. Pārbaūžu laikā tika veikta dienesta automašīnas un tehnisko līdzekļu darbības pārbaude, atbilstošas dokumentācijas aizpildīšanas, kā arī alkohola esamības amatpersonu organismā pārbaude;
- 2016. gada 20. decembrī veiktas Valsts policijas Vidzemes reģiona pārvaldes Alūksnes iecirkņa un Valsts policijas Zemgales reģiona pārvaldes Jēkabpils iecirkņa, kā arī atsevišķu Valsts policijas ekipāžu ceļu satiksmes uzraudzības jomā pārbaude.

Alūksnes iecirknī pārrunās ar iecirkņa vadību noskaidrots, ka iecirknī no iecirkņa vadības neatkarīgu iemeslu dēļ pastāv problēmas ar Ministru kabineta 2016. gada 16. novembra noteikumu Nr. 726 "Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietā" prasību nodrošināšanu daļā par īslaicīgās aizturēšanas vietas grīdas seguma mitro

uzkopšanas veikšanu ne retāk kā reizi dienā, lietojot mazgāšanas līdzekļus, jo tam trūkst līdzekļi.

Alūksnes iecirknī pārbaudīts aizturēto personu žurnāls un pagaidu aizturēto žurnāls, kā rezultātā pārkāpumi netika konstatēti. Alūksnes iecirknī esošā videonovērošanas sistēma darbojas bez traucējumiem. Tāpat videonovērošana darbojas arī īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerās, taču filmēšanas leņķis nenodrošina efektīvu aizturēto kontroli. Veicot pārbaudi Jēkabpils iecirknī, arī konstatētas iepriekš minētās higiēnas prasību ievērošanas problēmas. Pārbaudot Jēkabpils iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas vietas aizturēto personu un pagaidu aizturēto žurnālu, pārkāpumi netika konstatēti. Jēkabpils iecirknī un īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerās uzstādītā videonovērošanas sistēma darbojas bez traucējumiem.

- 2017. gada 24. janvārī veiktas Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Kuldīgas policijas iecirkņa un trīs Valsts policijas ekipāžu ceļu satiksmes uzraudzības jomā pārbaude. Kuldīgas iecirkņa pārbaudes rezultātā noskaidrots, ka iecirknī uz pārbaudes brīdi bija 5 vakantas amata vietas, kā rezultātā vadība norādīja uz paaugstinātu darba slodzi. Vienlaikus pārbaudē konstatēts, ka Kuldīgas iecirknī ierīkotā īslaicīgās aizturēšanas vieta neatbilst noteiktajiem standartiem, tāpēc aizturētās personas tur netiek turētas, bet tiek pārvestas uz Liepājas, Talsu vai Siguldas īslaicīgās aizturēšanas vietām. Kuldīgas iecirkņa vadība norādīja, ka tuvāko mēnešu laikā Kuldīgas iecirknis pārcelsies uz citu, renovētu ēku. Kuldīgas iecirknis pārbaudes brīdī ar videonovērošanas sistēmu nebija aprīkots.
- 2017. gada 28. februārī veikta Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas policijas iecirkņa pārbaude, kuras laikā pārbaudīta arī īslaicīgās aizturēšanas vieta un atbilstošā dokumentācija. Pārbaudē noskaidrots, ka īslaicīgi aizturētajām personām ne vienmēr ir pieejama uz vietas dežurējoša medicīnas personāla palīdzība, un nepieciešamības gadījumā, aizturētās personas tiek vestas uz veselības pārbaudēm stacionārā ārstniecības iestādē. Liepājas iecirknī arī konstatētas iepriekš minētās higiēnas prasību ievērošanas problēmas.

24. rindkopa

Kriminālprocesa likuma 152. panta pirmajā daļā noteiktā noprotināšanas kārtība⁴, kas ieviesta ar 2016. gada 18. decembra likumu "Grozījumi Kriminālprocesa likumā" paredz, ka nepilngadīgā cietušā un liecinieka noprotināšanu fiksē skaņu un attēlu ierakstā, ja tas ir nepilngadīgā labākajās interesēs un ja tas ir vajadzīgs kriminālprocesa mērķa sasniegšanai. Iekšlietu ministrija ir apzinājusi situāciju, ka Valsts policijas rīcībā pašlaik atbilstoši tehniski aprīkotu telpu, kur notiek procesuālās darbības, skaits nav pietiekams un tikai atsevišķās Valsts policijas struktūrvienībās noprotināšanas telpas un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju aprīkojums ļauj veikt noprotināšanas skaņas un attēla ierakstu.

---

⁴ 152.pants. Nepilngadīgā pratināšanas īpatnības

(1) Nepilngadīgā cietušā un liecinieka pratināšanas norises gaitu fiksē skaņu un attēlu ierakstā, ja tas ir nepilngadīgā labākajās interesēs un ja tas ir vajadzīgs kriminālprocesa mērķa sasniegšanai. Nepilngadīgā, kas atzīts par cietušo no vardarbības, ko nodarījusi persona, no kuras cietušais ir materiāli vai citādi atkarīgs, no cilvēku tirdzniecības vai no noziedzīga nodarījuma, kas vērstas pret personas tikumību vai dzimumneaizskaramību, pratināšanas norises gaitu fiksē skaņu un attēlu ierakstā, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā ar nepilngadīgā labākajām interesēm vai traucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanu. Nepilngadīgā pratināšanas ilgums bez viņa piekrišanas vienā diennaktī nedrīkst pārsniegt sešas stundas, ieskaitot pārtraukumu.

AMzino_07062017_CPT_p2; Latvijas valdības komentāru par Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ziņojumu par Latviju projekts

Ja Valsts policijas rīcībā būtu vairāk ar speciālu tehniku aprīkotu telpu, tās papildus varētu izmantot arī citu izmeklēšanas darbību, piemēram, personas uzrādīšanas atpazīšanai, tostarp pēc balss, veikšanai, kā arī nodrošināt videokonferences, apskatīt pierādījumus, kas atrodas uz elektroniskiem datu nesējiem, lai efektīvāk sasniegtu kriminālprocesa mērķus.

Atbilstoši 2016. gada 23. novembra likumam “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” nosacījums par nepilngadīgo pratināšanas gaitas fiksēšanu skaņu un attēlu ierakstā Kriminālprocesa 152. pantā noteiktajos gadījumos procesa virzītājam ir obligāts, sākot ar 2019. gada 1. janvāri. Līdz tam nepilngadīgo pratināšanas gaitas fiksēšana skaņu un attēlu ierakstā tiek veikta tikai tajos gadījumos, kad procesa virzītāja rīcībā ir atbilstoši tehniskie līdzekļi. Tāpēc 2017. gadā Valsts policijā plānota 43 videokameru iegāde no Valsts policijai 2017. gadam apstiprinātā finansējuma 25 972 *euro* apmērā, lai tehniski aprīkotu nopratināšanas telpas un nodrošinātu iespējas nopratināšanas gaitu fiksēt skaņu un attēlu ierakstā. Pakāpeniski plānots veikt arī citus pasākumus procesuālo darbību veikšanai īpaši pielāgotu telpu izveidošanai Valsts policijas teritoriālajās struktūrvienībās.

Kas attiecas uz vispārējo pieeju procesuālo darbību veikšanā, izmantojot tehniskos līdzekļus, Kriminālprocesa likuma 140. pants jau šobrīd to ļauj veikt, ja to prasa kriminālprocesa intereses.

26. rindkopa

Kriminālprocesa likumā ir noteikts, ka aizturēšana ir pamats personas tiesību ierobežošanai, nosakot sazināšanās ierobežojumus un, ka personas tiesību ierobežojumiem nav nepieciešams izmeklēšanas tiesneša vai tiesas lēmums⁵ un ierobežojuma pamatojums ir skatāms kontekstā ar krimināllietas informāciju un citām kriminālprocesuālajām darbībām.

Tuvinieku vai kādu trešo pušu informēšana par personas aizturēšanu visos gadījumos nenotiek no paša aizturēšanas brīža, ja tiek uzskatīts, ka šāds paziņojums varētu kaitēt izmeklēšanai. Piemēram, ne visos gadījumos aizturētās personas norādīto tālruna numuru iespējams nekavējoties pārbaudīt, lai pārliecinātos vai netiks informēts noziedzīgā nodarījuma līdzdalībnieks (Iedzīvotāju reģistrā var nekavējoties noskaidrot laulātos, vecākus un bērnus, taču informācija par neregistrētās partnerattiecībās esošām personām netiek iekļauta).

Aizturētajam ir tiesības pieprasīt, lai par aizturēšanu vai apcietināšanu paziņo viņa tuviniekam, mācību iestādei, darba devējam, kā arī sazināties ar vienu no tiem, ciktāl šāda sazināšanās neapdraud citu personu pamattiesības, sabiedrības intereses un netraucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanai⁶. Ārvalstniekam ir tiesības pieprasīt, lai par aizturēšanu vai apcietināšanu tiktu informēta viņa valsts diplomātiskā vai konsulārā pārstāvniecība, kā arī ar to sazināties. Valsts policijas reģionu pārvaldēs tiek izmantota aizturēšanas protokola veidlapa, kurā ir iekļauta iespēja veikt atzīmi par aizturētā izteikto vēlmi paziņot par viņa aizturēšanu tuvam radniekam (norādot

⁵ Kriminālprocesa likuma 267. panta pirmā daļa.

⁶ Kriminālprocesa likuma 60.² pants.

vārdu, uzvārdu, radniecības pakāpi, telefona numuru, adresi), mācību iestādei vai darba devējam, ārvalsts diplomātiskai vai konsulārai pārstāvniecībai. Jau minētajā Valsts policijas 2014.gada 16.janvāra vēstulē, kas aktualizēta 2017.gada martā, Valsts policijas struktūrvienībām tika dots uzdevums pēc iespējas veikt paziņošanu aizturētās personas klātbūtnē, kā arī aktualizētajā vēstulē uzdevums tika papildināts ar ieteikumu, sastādot aizturēšanas protokolu, nodrošināt precīza laika atzīmes, kad trešajai pusei tiek paziņots par aizturētās puses aizturēšanu (vai par personas vēlmi šādas tiesības neizmantot).

27. rindkopa

Aizturētajam ir noteiktas tiesības pieprasīt, lai par aizturēšanu vai apcietināšanu paziņo viņa tuviniekam, mācību iestādei, darba devējam, kā arī sazināties ar vienu no tiem, ciktāl šāda sazināšanās neapdraud citu personu pamattiesības, sabiedrības intereses un netraucē kriminālprocesa mērķa sasniegšanai⁷, savukārt aizturēšana ir pamats personas tiesību ierobežošanai, nosakot sazināšanās ierobežojumus, un personas tiesību ierobežojumiem nav nepieciešams izmeklēšanas tiesneša vai tiesas lēmums⁸.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likumā noteikto, aizturēto iepazīstina ar aizturēšanas protokolu, izskaidrojot aizturētās personas tiesības, ko aizturētā persona apliecina ar savu parakstu, kā arī izmeklēšanas iestāde aizturēšanas protokolu nekavējoties nodod procesa virzītājam, bet aizturēšanas protokola kopiju 24 stundu laikā nosūta prokuroram⁹.

29. rindkopa

Aizturētajai personai ir paredzētas tiesības nekavējoties uzaicināt aizstāvi un noslēgt ar viņu vienošanos vai izmantot valsts nodrošināto juridisko palīdzību, ja šī persona pati par saviem līdzekļiem nevar noslēgt vienošanos ar aizstāvi, kā arī saņemt no procesa virzītāja attiecīgajā tiesas apgabalā praktizējošo advokātu sarakstu, kā arī bez maksas izmantot telefonu aizstāvja uzaicināšanai¹⁰. Turklāt aizstāvja piedalīšanās kriminālprocesā ir obligāta, ja tiesības uz aizstāvību ir nepilngadīgai vai ierobežoti pieskaitāmī personai, ja tiesības uz aizstāvību ir personai, kura garīga rakstura vai cita veselības traucējuma dēļ pati nespēj pilnībā izmantot savas procesuālās tiesības un ja tiesības uz aizstāvību ir analfabētam vai personai ar tik zemu izglītības līmeni, ka tā nevar pilnvērtīgi izmantot savas procesuālās tiesības¹¹.

Aizturēšanas protokola veidlapā ir iekļauta iespēja veikt atzīmi par aizturētās personas lūguma izpildi par advokātu saraksta izsniegšanu, telefona izmantošanas iespēju nodrošināšanu, kā arī ir ierakstāms par aizstāvi uzaicinātās personas vārds un uzvārds, tāpat ir paredzēts atzīmēt, kādā valodā aizturētajam ir sniegta informācija par viņa tiesībām un pienākumiem.

---

⁷ Kriminālprocesa likuma 60.² panta trešās daļas 2.punkts.

⁸ Kriminālprocesa likuma 267. panta pirmā daļa.

⁹ Kriminālprocesa likuma 266. panta otrā un trešā daļa.

¹⁰ Kriminālprocesa likuma 60.² panta pirmās daļas 1. un 5.punkts.

¹¹ Kriminālprocesa likuma 83. pants.

Jau minētajā Valsts policijas 2014. gada 16. janvāra vēstulē, kas aktualizēta 2017. gada martā, Valsts policijas struktūrvienībām tika dots uzdevums nodrošināt, lai tūlīt pēc aizturēšanas tiktu izskaidrotas Kriminālprocesa likuma 63. pantā noteiktās aizturētā tiesības, tai skaitā tiesības uz aizstāvību, nekavējoties uzaicinot aizstāvi.

30.rindkopa

Aizturēto personu medicīniskās apskates notiek vai nu tam speciāli paredzētās telpās, vai citās telpās, kur ir iespēja veikt medicīnisko apskati ārpus policijas darbinieku dzirdamības robežas un, ja vien medicīnas darbinieks konkrētajā gadījumā neiebilst, arī redzesloka. Šobrīd tiek izstrādāti jauni ĪAV iekšējie noteikumi, kuros šī prasība tiks iekļauta kā obligāta, līdz ar ko amatpersonām būs jāievēro minētās prasības, veicot aizturēto personu medicīniskās apskates Valsts policijas ĪAV. Vienlaikus jāatzīmē, ka saskaņā ar Ārstniecības likumu medicīnas darbinieks ir tiesīgs atteikties sniegt personai pirmo un neatliekamo palīdzību, ja uzskata, ka ir apdraudēta paša dzīvība.

Arī jau minētajā Valsts policijas 2014. gada 16. janvāra vēstulē Nr. 20/1404, kas aktualizēta 2017. gada martā, norādīts stingri ievērot Valsts policijas 2006. gada 22. novembra noteikumu Nr. 8 „Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu darba organizācija” 44. punkta prasības un Medicīniskās apskates žurnālā fiksēt informāciju par neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukšanu un ārstniecības personu medicīniskos ieteikumus.

31. rindkopa

Aizturētā persona aizturēšanas brīdī tiek mutiski informēta par tiesībām neliecināt, vienlaikus brīdinot, ka viss, kas tiks teikts var tikt izmantots pret šo personu, savukārt aizturēšanas protokola formā ir iespēja veikt atzīmi par to, kādā valodā aizturētais ir saņēmis izrakstu no likuma par viņa tiesībām un pienākumiem, kā tas noteikts Kriminālprocesa likuma 63. un 64. pantā.

Personai, tiklīdz tā ieguvusi tiesības uz aizstāvību, nekavējoties rakstveidā izsniedz un, ja nepieciešams, izskaidro informāciju par Kriminālprocesa likuma 60.² panta pirmajā un trešajā daļā noteiktajām tiesībām, un informācijas saņemšanu aizturētā persona apliecina ar parakstu.

Kriminālprocess notiek valsts valodā¹², taču personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ja tā neprot valsts valodu, procesuālo darbību veikšanas laikā ir tiesības lietot valodu, kuru šī persona prot, un bez atlīdzības izmantot tulka palīdzību, kura piedalīšanos nodrošina procesa virzītājs. Turklāt mutiskās tulkošanas izdevumus pirmstiesas izmeklēšanā sedz saskaņā ar Valsts policijas noslēgto vienošanos par mutiskās tulkošanas pakalpojuma nodrošināšanu Valsts policijas vajadzībām ar attiecīgā pakalpojuma sniedzēju. Noslēgtā vienošanās paredz, ka, ja ir steidzama un neieplānota izmeklēšanas darbība, tulkam jāierodas 2 stundu laikā. Noslēgtā vienošanās par mutiskās tulkošanas pakalpojuma nodrošināšanu Valsts policijas vajadzībām ar pakalpojuma sniedzēju nodrošina tulkošanas pakalpojumus noteiktajā

---

¹² Kriminālprocesa likuma 11. pants.

laika periodā, bez ierobežojumiem no/uz vienošanās norādītajām valodām. Saskaņā ar Kriminālprocesa 114. panta otro daļu, procesa virzītājs var uzdot tulka pienākumus veikt citai personai, kura prot attiecīgo valodu.

32.rindkopa

Norvēģijas finanšu instrumenta programmas “Latvijas korekcijas dienestu un Valsts policijas īslaicīgās aizturēšanas vietu reforma” projekta “Valsts policijas ĪAV standartu uzlabošana” ietvaros notika vērienīgi renovācijas darbi, un CPT vizītes ietvaros apmeklētās ĪAV Aizkrauklē, Gulbenē un Cēsīs tiek ekspluatētas.

33.rindkopa

Valsts policija ir devusi rīkojumu visām atbildīgajām struktūrvienībām, kurās ir ĪAV, nodrošināt, lai slikti vēdinātās ĪAV kameras iespēju robežās tiek maksimāli vēdinātas.

34. rindkopa

Valsts policijas vadība un Nodrošinājuma valsts aģentūra ir informēta par tehnisko stāvokli un nepieciešamajiem remontdarbiem un uzlabojumiem Valmieras iecirknī. Limbažu iecirknī konstatētie trūkumi saistībā ar kamerās esošas tualetes pilnīgu norobežošanu no pārējās telpas un to tīrību, iespēju robežās ir novērsti. Saistībā ar dabīgā apgaismojuma uzlabošanu kamerās tiek plānoti pasākumi konstatēto trūkumu novēršanai, taču līdz šim Valmieras un Limbažu iecirknī remontdarbi nav veikti.

35.rindkopa

Īslaicīgās aizturēšanas vietā ievietotajām personām izsniedzamo personīgās higiēnas līdzekļu apjoms ir noteikts 2006. gada 10. janvāra Ministru kabineta noteikumos Nr. 38 “Noteikumi par īslaicīgās aizturēšanas vietā ievietoto personu uztura, mazgāšanas un personīgās higiēnas līdzekļu nodrošinājuma normām”.

2016. gada 16. novembrī Ministru kabinets pieņēma noteikumus Nr. 726 “Higiēnas prasības īslaicīgās aizturēšanas vietās”, kas papildus nosaka īslaicīgās aizturēšanas vietas telpu mākslīgā apgaismojuma minimālo līmeni, kā arī telpu uzkopšanas un gultas piederumu tīrīšanas kārtību.

Valsts policija un Nodrošinājuma valsts aģentūra veic pasākumus minēto Ministru kabineta noteikumu prasību īstenošanā.

Valsts policija noliedz ziņojumā minēto apgalvojumu, ka Valmieras policijas iecirknī aizturētajām personām jāguļ uz putuplasta. Katra aizturētā persona tiek nodrošināta ar personīgās higiēnas līdzekļiem, matraci un gultasveļu atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

36.rindkopa

2016. gada 26. maijā stājās spēkā likums “Grozījumi Aizturēto personu turēšanas kārtības likumā”, ar kuru noteiktas ikviena aizturētā tiesības uz vismaz vienu stundu ilgu pastaigu svaigā gaisā, ja aizturētais ĪAV atrodas ilgāk par 24 stundām. CPT vizītes laikā 2016. gada aprīlī spēkā bija iepriekš likumā noteiktā prasība nodrošināt

aizturētai personai vismaz 30 minūtes, nepilngadīgajiem vienu stundu, ilgu pastaigu svaigā gaisā, kas atbilstoši arī tika nodrošināta.

37.rindkopa

Iepriekš minētajā rokasgrāmatā (sk. 16. punktu), kas paredzēta Valsts policijas ĪAV amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm, pamatojoties uz vispārējo starptautisko normatīvo regulējumu un kompetento institūciju atziņu apkopojumu, noteikti pārmeklēšanas pamatprincipi, cita starpā, ka personu pārmeklē tā paša dzimuma policijas amatpersona atsevišķā, norobežotā telpā, lai ievērotu personas tiesības uz privātumu, nepieļaujot nepiederošu personu klātbūtni un to, ka rīcība pret pārmeklējamo personu nekādā gadījumā nedrīkst būt cieņu un godu aizskaroša. Tāpat rokasgrāmatā ir noteikti gadījumi, kad tiek veikta personas pilna pārmeklēšana.

Rokasgrāmatā lielā mērā iestrādātas arī normas no Valsts policijas metodiskajiem norādījumiem par konvojējamo personu pārmeklēšanu, kas apstiprināti ar Valsts policijas 2011. gada 1. jūlija pavēli Nr. 1095 un paredz pārmeklējamās personas apģērba apskati veikt tādā secībā, lai persona var pakāpeniski apģērbties.

Rokasgrāmata elektroniskā veidā Valsts policijas intranet vietnē pieejama visām Valsts policijas amatpersonām.

40.rindkopa

2016. gada beigās tika pabeigta jaunā Liepājas cietuma projektēšanas fāze un Tieslietu ministrija saņēma saskaņoto jaunā cietuma būvprojektu. 2017. gada 17. februārī valsts uzņēmums "Tiesu namu aģentūra" izziņoja iepirkumu par jaunā Liepājas cietuma celtniecību, kurā paredzēta celtniecības darbu uzsākšana 2017. gada otrajā pusē un objekta nodošana ekspluatācijā ne vēlāk kā 30 mēnešu laikā pēc līguma ar būvnieku parakstīšanas.

Jaunais Liepājas cietums būs daudzfunkcionāls cietums (būs pieejami visas soda izciešanas režīma pakāpes un izmeklēšanas cietums) un tajā būs vietas 1200 ieslodzītajiem. Šajā cietumā plānots izvietot pieaugušus vīriešus un atvērtajamā cietuma nodaļā - arī pieaugušas sievietes. Jaunās cietuma kameras paredzētas diviem ieslodzītajiem un tās tiks organizatoriski sadalītas nodaļās. Cietumā atradīsies ieslodzīto resocializācijas telpas, tostarp izglītības un nodarbinātības iespējas, kā arī medicīniskā nodaļa, virtuve un citas nepieciešamās telpas. Izstrādājot jaunā cietuma projektu, tiks īstenotas visas starptautiskās prasības attiecībā uz soda izciešanas apstākļiem.

Attiecībā uz valdības lēmumiem - Latvijā ir plānots uzsākt ilgtermiņa cietumu infrastruktūras reformu, būvējot jaunus cietumus un vienlaikus slēdzot vecos cietumus.

Tieslietu ministrija šobrīd izstrādā iniciatīvu, kas paredz elektroniskās uzraudzības piemērošanas paplašināšanu jaunām mērķa grupām, kas potenciāli samazinās ieslodzīto skaitu. Ir plānots izstrādāt normatīvo aktu grozījumus, aizstājot īsus cietumsodus vai cietumsodus līdz 1 gadam ar elektronisko uzraudzību.

41.rindkopa

Tieslietu ministrija šobrīd izstrādā Kriminālsodu izpildes likuma projektu, kurā tiks iekļauti vairāki būtiski jauninājumi attiecībā uz sodu izpildi. Nozīmīgākais jauninājums ir konceptuāli jauna cietumu sistēma - notiesātie izcietīs cietumsodu atvērtā vai slēgtā tipa cietumos. Paredzēts, ka slēgtā tipa cietumā pastāv trīs soda izciešanas pakāpes, taču netiek paredzētas soda daļas, kas jāizcieš katrā pakāpē. Projekta plānu paredzēts pabeigt 2017. gada oktobrī.

46.rindkopa

Latvijas Ieslodzījuma vietu pārvalde (turpmāk tekstā - Pārvalde) sniegusi informāciju, ka cietumos pastā tā sauktā neformālā ieslodzīto hierarhija, kur ieslodzītie paši sevi kvalificē noteiktās kategorijās, ko neatbalsta nedz Pārvalde, nedz konkrētā cietuma administrācija. Turklāt Pārvalde norādīja, ka, saņemot informāciju no notiesātā par iespējamiem apdraudējumiem vai vardarbību, nekavējoties tiek veikti pasākumi, lai pārvietotu ieslodzīto uz citu kameru, nodrošinot atbilstošu izolāciju.

Sakarā ar nepietiekamu personāla skaitu un attiecīgi nepietiekamu klātbūtni telpās, kur atrodas ieslodzītie, mēs informējam, ka soda izciešanas vietu darbinieku skaits tiek noteikts saskaņā ar pieejamo valsts budžeta finansējumu un valsts administratīvo iestāžu attīstības politiku. Šobrīd turpinās diskusija par valsts administratīvās sistēmas attīstības projektu, tostarp par valsts administratīvo iestāžu amatpersonu skaita attīstību nākamajos gados. Plānā paredzēts samazināt valsts administrācijas darbinieku skaitu.

Pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka Jelgavas cietuma Uzraudzības nodaļā strādā 82 personas ar speciālajām dienesta pakāpēm (turpmāk - amatpersonas). Pārvaldes vizītes laikā Jelgavas cietumā šajā ieslodzījuma vietā bija tikai divas vakances.

Ieslodzīto uzraudzību Jelgavas cietumā veic četrās maiņās. Vismaz viena amatpersona patstāvīgi dzīvo Jelgavas cietuma teritorijā un regulāri apstaigā teritoriju. Jelgavas cietuma teritorijā dzīvojošo amatpersonu skaits ir atkarīgs no amatpersonu skaita maiņā (ņemot vērā amatpersonu prombūtni, piemēram, atvaļinājumus un slimības atvaļinājumus). Ieslodzīto uzraudzības uzlabošanai Jelgavas cietuma dzīvojamajos blokos 2017. gadā paredzēts uzstādīt novērošanas sistēmu.

Daugavgrīvas cietuma Uzraudzības nodaļā strādā 231 amatpersona. Uzraudzības nodaļā nav vakanču. Arī Pārvaldes vizītes laikā Daugavgrīvas cietumā Uzraudzības nodaļā nebija vakanču. Katrā Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas ēkā ikdienas pienākumus veic trīs amatpersonas: viens vecākais uzraugs un divi uzraugi.

Rīgas Centrālcietuma Uzraudzības nodaļā strādā 260 amatpersonas. Pārvaldes vizītes laikā Rīgas Centrālcietuma Uzraudzības nodaļā bija 53 vakances. Savukārt, 2016. gada 1. novembrī Rīgas Centrālcietuma Uzraudzības nodaļā bija 36 vakances. 2017. gada 20. februārī Rīgas Centrālcietuma Uzraudzības nodaļā bija 53 vakances (2017. gada 1. janvārī tika ieviesti 15 jaunas darba vietas).

Pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka ieslodzīto uzraudzība ir soda izciešanas vietas amatpersonu veikto pasākumu kopums ar nolūku nodrošināt atbilstību soda izciešanas vietas iekšējiem noteikumiem un režīma noteikumiem. Ieslodzīto uzraudzība tiek organizēta saskaņā ar Uzraudzības plānu, kurā noteikta amatu atrašanās vieta un apraksts, uzraugu skaits, papildus nepieciešamās darba vietas. Papildus augstāk minētajam un saskaņā ar cietumu Uzraudzības plānu, katru dienu ir nepieciešama papildu uzraudzība izglītības un darba telpās, brīvā laika pavadīšanas vietās, reliģisko pasākumu un citu resocializācijas pasākumu laikā.

Pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka Uzraudzības nodaļas amatpersonas apmeklē seminārus un profesionālās tālākizglītības kursus, lai paaugstinātu savu profesionālo kvalifikāciju. Pārvaldes izglītības centrs nodrošina profesionālās tālākizglītības programmu "Ieslodzījuma vietu apsardze", kuras ietvaros tiek apmācītas ieslodzījuma vietu amatpersonas. 2017. gadā plānots uzņemt aptuveni 120 amatpersonas.

Saistībā ar Komitejas norādījumiem par nozīmīgas nodarbošanās trūkumu lielākajai daļai ieslodzīto, mēs sniedzam šādu informāciju.

Ar Ministru kabineta 2015. gada 24. septembra rīkojumu Nr. 580 tika pieņemtas Ieslodzīto resocializācijas vadlīnijas 2015. - 2020. gadam (turpmāk - vadlīnijas), savukārt ar Ministru kabineta 2015. gada 24. septembra rīkojumu Nr. 581 tika pieņemts vadlīniju īstenošanas plāns. Abi dokumenti paredz palielināt bijušo ieslodzīto integrāciju sabiedrībā un darba tirgū un palielināt resocializācijas sistēmas efektivitāti. Pamatnostādnes ietver resocializācijas politikas vispārējo mērķi - samazināt visus noziedzīgas uzvedības riskus cietumsoda izciešanas laikā un pēc tā, veicināt cilvēku drošību un veiksmīgu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū.

2016. gadā Daugavgrīvas cietuma ieslodzītajiem tika organizēti šādi pasākumi: 27 sporta pasākumi; 4 kultūras pasākumi; 33 informatīvi pasākumi; 21 mākslas un amatniecības pasākumi. Savukārt apcietinātajiem tika organizēti šādi brīvā laika pasākumi: 6 sporta pasākumi; 6 informatīvi pasākumi; 7 mākslas un amatniecības pasākumi. Tāpat dienas plānā noteiktajā laikā ieslodzītie var apmeklēt sporta zāli un sporta laukumu saskaņā ar grafiku. 2016. gadā Daugavgrīvas cietumā tika organizēti 90 dievkalpojumi, 192 reliģiskās literatūras mācību stundas, 24 koncerti, 243 reliģisko programmu skatīšanās pasākumi, 790 individuālās sarunas ar mācītāju, 10 "Alfa" programmas kursi.

2016. gadā Jelgavas cietuma ieslodzītajiem tika organizēti šādi pasākumi: 51 sporta pasākums; 13 kultūras pasākumi; 21 informatīvi pasākumi; 89 mākslas un amatniecības pasākumi. Tāpat dienas plānā noteiktajā laikā ieslodzītie var apmeklēt sporta zāli un sporta laukumu. 2016. gadā Jelgavas cietumā tika organizēti 148 dievkalpojumi, 100 reliģiskās literatūras mācību stundas, 13 koncerti, 173 reliģisko programmu skatīšanās pasākumi, 938 individuālās sarunas ar mācītāju, 184 mūzikas nodarbības.

2016. gadā Rīgas Centrālcietuma ieslodzītajiem tika organizēti šādi pasākumi: 8 sporta pasākumi; 40 informatīvi pasākumi; 53 mākslas un amatniecības pasākumi. Savukārt apcietinātajiem tika organizēti šādi brīvā laika pasākumi: 310 sporta

pasākumi; 6 kultūras pasākumi; 78 informatīvi pasākumi; 36 mākslas un amatniecības pasākumi. Tāpat dienas plānā noteiktajā laikā ieslodzītie var apmeklēt sporta zāli un sporta laukumu. 2016. gadā Rīgas Centrālcietumā tika organizēti 270 dievkalpojumi, 207 reliģiskās literatūras mācību stundas, 95 koncerti, 126 reliģisko programmu skatīšanās pasākumi, 1048 individuālās sarunas ar mācītāju, 127 svētdienas skolas nodarbības.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Pārvalde pēc savām iespējām aktīvi organizē brīvā laika pasākumus ieslodzītajiem, papildus resocializācijas pasākumiem, tostarp izglītības un nodarbinātības pasākumiem.

47.rindkopa

Daugavgrīvas cietuma administrācija saņēma uzdevumu izstrādāt darba plānu tualetes nodalījuma izveidei un iesniegt to Pārvaldei saskaņošanai. Nepieciešamo darbu pabeigšanai paredzētais izpildes laiks ir 2018. gada beigās.

49.rindkopa

Laikā no 2016. gada aprīļa līdz 2017. gada martam Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļā tika veikta šādas renovācijas:

- Vieninieku kameras pārbūve, nodrošinot tualetes nodalījumu un ieslodzītā privātuma uzlabojumi;
- Klozetpodu uzstādīšana un ūdensapgādes un kanalizācijas maiņa visās 1. korpusa kamerās (Nr. 1. - 21.), 4. korpusa 70. un 72. kamerā un 5. korpusa 73. - 80. kamerā un kamerā Nr. 97.

Laikā no 2017. gada marta plānots uzstādīt klozetpodus un nomainīt ūdensapgādi un kanalizāciju 2. un 3. korpusa kamerās. Ja tiks piešķirts papildu finansējums, tad saskaņā ar Pārvaldes apstiprināto Daugavgrīvas cietuma 2017. gada darba plānu tiks veikts Grīvas nodaļas 1. un 5. korpusa kameru remonts.

50.rindkopa

Pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka šobrīd Jelgavas cietuma kamerās ir mākslīgās ventilācijas sistēma, kas atrodas labā darba stāvoklī. Tāpat Jelgavas cietuma kameru logu (58 gab.) nomaiņas jautājums tiks risināts piešķirtā finansējuma ietvaros.

51.rindkopa

Mēs informējam, ka 2016. gadā visās Rīgas Centrālcietuma ēkās (tostarp ieslodzīto kamerās) tika renovētas tualetes telpas un veikts remonts, tika renovētas 2 Rīgas Centrālcietuma 1. korpusa kameras. Rīgas Centrālcietuma 1. korpusa pirmā stāva uzņemšanas kameras tika slēgtas, kameru telpas tika pārbūvētas, radot papildu mācību telpas ieslodzītajiem (četras ieslodzīto izglītības telpas; divi pedagogu kabineti; tualetes telpas). Rīgas Centrālcietuma 1. korpusa ceturtajā stāvā tika izbūvētas jaunas dušas telpas. 2018. gadā piešķirtā budžeta ietvaros plānots renovēt Rīgas Centrālcietuma 1. korpusu.

Tika renovētas 16 Rīgas Centrālcietuma 2. korpusa kameras, tika saremontētas trīs dušas telpas un viena kamera tika pārveidota par televīzijas telpu. Rīgas Centrālcietuma 4. korpusā tika renovētas 35 kameras un viena pārveidota par televīzijas telpu. 2017. gadā ir plānots renovēt 44 kameras.

2016. gadā, lai nodrošinātu pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem (invalidiem), kuri atrodas Rīgas Centrālcietumā, tika pārbūvēta viena 1. korpusa kamera cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem izvietošanai.

2016. gadā visas kameras Rīgas Centrālcietuma ēkās tika pārbūvētas, lai nodrošinātu 4m² dzīvojamo telpu katram ieslodzītajam, tas ir, 1. korpusā 31 kamera tika pārbūvēta mazākam ieslodzīto skaitam; 2. korpusā 17 divvietīgās kameras tika pārbūvētas par vienvietīgām kamerām, 3. korpusā 76 kameras tika pārbūvētas mazākam ieslodzīto skaitam, 4. korpusā tika pārbūvētas 35 kameras.

Saskaņā ar Tieslietu ministrijas izstrādāto informatīvo ziņojumu par cietumu infrastruktūras attīstību, kuru valdība apstiprināja 2015. gada 4. augustā, tika nolemts, ka trešais jaunais cietums atradīsies Rīgas tuvumā, ņemot vērā lielo krimināllietās iesaistīto (apcietinājumā esošo) cilvēku skaitu Rīgā, Rīgas Centrālcietuma infrastruktūras izmantošanu un infrastruktūras īpatnības, tiesu izvietošanu un Rīgas Centrālcietuma atrašanās vietu galvaspilsētā un ar to saistītos drošības jautājumus. Pēc augstāk minētā cietuma nodošanas ekspluatācijā Rīgas Centrālcietums tiks slēgts un ieslodzītie tiks pārvietoti uz jauno cietumu.

Rīgas Centrālcietuma bijušās slimnīcas telpu renovācija pašlaik netiek plānota. Saskaņā ar Tieslietu ministrijas uzskatiem un ēkas tehnisko īpatnību dēļ investīcijas šajā ēkā nav plānotas.

52.rindkopa

Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13. pantu ieslodzītajam ir tiesības uz vismaz vienu stundu (ar ārsta norīkojumu - vismaz pusotru stundu) garu ikdienas pastaigu. Rīgas Centrālcietumā tiek nodrošināta iepriekš minēto standartu izpilde. Pastaigu pagalma uzlabošana un rekonstrukcija prasa lielu līdzekļu ieguldījumu. Tādēļ Pārvalde plāno rekonstruēt augstāk minētos pagalmus 2017.- 2018. gadā piešķirto līdzekļu ietvaros. Pārvalde ņem vērā ieteikumu un turpmākajos celtniecības objektos pastaigu pagalmi tiks iekļauti zemes līmenī.

Saskaņā ar līgumu par 1. apkopes ēkas jumta un pastaigu laukuma celtniecības tehnisko projektu, kas 2017. gada 4. janvārī tika noslēgts starp Pārvaldi un uzņēmumu "Projektēšanas birojs Austrumi", tika izstrādāts jauna Rīgas Centrālcietuma pastaigu laukuma uz apkopes ēkas jumta celtniecības tehniskais projekts (kopējā platība 1400 m²).

Tāpat Pārvalde norāda, ka 2016. gadā tika atjaunota sporta zāle (sporta zālē izbūvētas jaunas dušas telpas, nomainīts grīdas segums, izveidots jauns apgaismojums un jauna ventilācijas sistēma) nolūkā nodrošināt ieslodzītajiem aktivitātes ārpus kameras.

Lai veicinātu brīvā laika aktivitātes ārpus kameras, 4. korpusā ieslodzītajiem ir iespēja apmeklēt mūzikas skolotājus, tikties ar pazīstamiem sportistiem, citu profesiju pārstāvjiem, kuri sniedz ieskatu un vada diskusijas par dažādiem jautājumiem, piemēram, mūziku, sportu, veselīgu dzīvesveidu un citiem jautājumiem, kas ir radījušas ieslodzīto atsaucību un interesi. Saskaņā ar Pārvaldes sniegto informāciju, tiek nodrošinātas citas noderīgas un attīstošas aktivitātes ārpus kameras, piemēram, vispārīzglītojošās izglītības un profesionālās tālākizglītības programmu apguve, kā arī citi pasākumi.

53.rindkopa

Daugavgrīvas cietumā nepieciešami vairāki tehniski un organizatoriski pasākumi, lai nodrošinātu ieslodzītajiem iespēju izmantot dušu biežāk nekā reizi nedēļā. Ņemot vērā ieslodzīto skaitu, nepieciešams izveidot papildu uzraugu amata vietas, lai nodrošinātu, ka ieslodzītajiem ir piekļuve dušām biežāk kā reizi nedēļā un dušu apmeklējumu uzraudzību. Tāpat tas ir saistīts ar dažādiem remontdarbiem ieslodzījuma vietā un pieejamajiem materiāliem.

Jelgavas cietumā teorētiski pastāv iespēja nodrošināt ieslodzītajiem iespēju mazgāties biežāk kā reizi nedēļā, uzbūvējot jaunas dušas telpas un palielināt apkopes personāla skaitu ieslodzījuma vietā.

Rīgas Centrālcietumā šobrīd nepieciešami vairāki tehniski un organizatoriski pasākumi, lai nodrošinātu ieslodzītajiem iespēju izmantot dušu biežāk nekā reizi nedēļā. Tikai vienā cietuma blokā ir iespējams nodrošināt ieslodzītajiem iespēju apmeklēt dušu biežāk kā reizi nedēļā. Ieslodzītajiem, kuri ir nodarbināti, ir iespēja iet dušā pēc darba.

Lai dotu ieslodzītajiem iespēju izmantot dušu biežāk kā reizi nedēļā, nepieciešams ieviest jaunas uzraugu amata vietas un veikt plašus remontdarbus ieslodzījuma vietā, kā arī renovēt cietuma ūdensapgādes tīklu (vairāk kā viena kilometra garumā) un izbūvēt jaunas dušas.

Savukārt daudzos citos cietumos (piemēram, Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, Ilģuciema cietumā, Brasas cietumā un Valmieras cietumā) teorētiski pastāv iespēja nodrošināt ieslodzītajiem iespēju izmantot dušu biežāk kā reizi nedēļā, palielinot valsts finansējumu un personāla resursus.

Lai risinātu šo problēmu, Tieslietu ministrija un Pārvalde ir izstrādājusi informatīvu ziņojumu par nepieciešamajiem pasākumiem, lai sniegtu ieslodzītajiem iespēju izmantot dušu biežāk kā reizi nedēļā, kas tiks iesniegts Ministru kabinetam 2017. gada pirmajā pusē.

58.rindkopa

Pārvalde informēja, ka pēc Komitejas vizītes Rīgas Centrālcietuma administrācija ir veikusi pasākumus, lai papildus iesaistītu ieslodzītos ārpus kameras aktivitātēs:

– Tika īstenotas sociālā darbinieka vadītas nodarbības un vieslektoru lekcijas 4. korpusa ieslodzītajiem. Lekcijas un nodarbības notika 2 - 4 reizes nedēļā, lekcijas ilgums - 1,5 stundas;

- Tika organizēta un savu darbību turpina ieslodzīto interešu grupa “Tu neesi viens”, kurā piedalās psihologi un Pārvaldes pārstāvji;
- Pabeigta dalībnieku atlase otrajai “Mirjamas” programmas grupai;
- Pēc renovācijas tiek aktīvi izmantota Rīgas Centrālcietuma sporta zāle un nepieciešamības gadījumā ieslodzītajiem tiek organizētas nodarbības Pārvaldes Mācību centra sporta zālē;
- 2016. gada vasarā un rudenī profesionālās tālākizglītības programmās (160 stundas) piedalījās 50 ieslodzītie;
- Ieslodzīto vajadzībām iegādāts un tiek izmantots sporta aprīkojums un galda spēles.

2015./2016. akadēmiskajā gadā Rīgas Centrālcietuma profesionālās izglītības programmās (automehāniķa, metinātāja, elektriķa, viesmīļa, pavāra palīga, drēbnieka kvalifikācijas iegūšanai) iesaistījās 76 apcietinājumā esošās personas un 81 notiesātā persona. 2015./2016. akadēmiskajā gadā profesionālās izglītības programmās (datorapmācība, mazo uzņēmumu organizācija, telpu remonts un apdare) jauniešiem līdz 29 gadu vecumam, kuri nemācās un nestrādā, iesaistījās 70 apcietinātās personas un 10 notiesātie. Valsts probācijas dienesta lekcijas apmeklēja 17 apcietinātās personas un 159 notiesātie. 2016. gadā Rīgas Centrālcietumā sporta aktivitātēs iesaistījās 760 ieslodzītie un 154 aizturētie.

2016. gadā Daugavgrīvas cietumā (laikā no 2016. gada oktobra līdz 2016. gada 20. decembrim) tika organizēta mākslas programma “Neparastā Ziemassvētku diena”, iesaistoties uz mūžu ieslodzītajiem. Tika organizētas divas grupas, kurās piedalījās septiņi zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē uz mūžu ieslodzītie un deviņi vidējā soda izciešanas režīma pakāpē uz mūžu ieslodzītie. Daugavgrīvas cietuma administrācija nodrošina, ka uz mūžu ieslodzītajiem ir iespēja regulāri apmeklēt reliģiskos pasākumus, piemēram, 2016. gadā seši uz mūžu ieslodzītie tika nokristīti. Daugavgrīvas cietumā ieslodzītie var mācīties vispārīzglītojošās un profesionālās izglītības programmās. Daugavpils 17. vidusskolā 2016./2017. mācību gadā mācās 12 aizturētie. 2016./2017. gadā Daugavpils Tehniskās skolas programmu “Informācijas ievades operators” absolvēja un profesionālo kvalifikāciju ieguva 12 ieslodzītie, no tiem pieci aizturētie. 2016. gadā brīvā laika pasākumos (sporta pasākumos un fiziskajās aktivitātēs, kultūras pasākumos, informatīvajos pasākumos, mākslas un amatniecības pasākumos) iesaistījās 304 aizturētie. Aizturētie var apmeklēt sporta zāli un sporta laukumu saskaņā ar grafiku. 2016. gadā šo iespēju izmantoja 65 aizturētie nedēļā. 2016. gadā tika īstenota resocializācijas programma “Stresa samazināšanas programma”, kuras ietvaros tikās divas pašpalīdzības grupas, 10 aizturētie tika iesaistīti profesionālo prasmju attīstībasursos, 15 aizturētie piedalījās Latvijas valdības finansētajā programmā “Latviešu valodas apguve”.

Daugavgrīvas cietuma ieslodzītie var izciest cietumsodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē, ja tie mācās vispārīzglītojošās un profesionālās izglītības programmās. Daugavpils 17. vidusskolā 2016./2017. gadā mācās 71 notiesātais, no tiem 36 notiesātie izcieš cietumsodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē. 2016./2017. gadā Daugavpils Tehniskajā skolā un Daugavpils Tirdzniecības profesionālajā vidusskolā izglītību apgūst 188 notiesātie, no tiem 50 notiesātie izcieš cietumsodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē. Interesešu izglītības programmās un resocializācijas

programmās iesaistīti 239 notiesātie, tostarp 82 notiesātie izcieš cietumsodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē.

Jelgavas cietumā ieslodzītie piedalās dažādos resocializācijas pasākumos:

- Jelgavas Mūzikas vidusskolas skolēnu koncerts;
- Evaņģēliskās kristiešu draudzes Zilais kristiešu vīriešu vokālā ansambla "Dzīvot vērts" programma;
- Lieldienām veltīts pasākums;
- Jelgavas Sv. Simonas un Sv. Annas pareizticīgo katedrāles draudzes Ziemassvētku koncerts, Lieldienu pasākums ar dievkalpojumu un filmu par lieldienām, Vasarsvētku koncerts un dievkalpojums;
- galda teniss un galda spēles;
- grupu nodarbības komunikācijas prasmju uzlabošanai - filmas un diskusijas ārpus kameras;
- Somijas Vasarsvētku draudzes koncerts;
- iluzionista Zigmāra Atvara (Latvijas Bruņoto spēku kapelāns) uzstāšanās;
- Pasākums veltīts Ziemassvētku tradīciju apguvei un uzturēšanai ar sveču liešanu un Ziemassvētku filmām.

No 2016. gada 9. decembra Jelgavas cietuma ieslodzītajiem tiek organizētas mūzikas teorijas un ģitārspēles pamatu nodarbības.

Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 11. pantu, apcietinātie tiek izvietoti atsevišķi no notiesātajiem, izņemot gadījumus, kur notiesātie tiek izvietoti izmeklēšanas cietumā saistībā ar cita noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Ņemot vērā, ka Jelgavas cietumā pašlaik atrodas tikai 7 apcietinātie, Jelgavas cietuma administrācija nevar iesaistīt aizturētos profesionālās izglītības programmās (minimālais skolēnu skaits ir 16), ņemot vērā izolācijas noteikumus.

2016. gadā Jelgavas cietuma ieslodzītajiem, kuri izcieš cietumsodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē, tika organizētas dažādas ārpus kameras aktivitātes. Aktivitātes tika organizētas kluba zālē, kur notika dažādas sacensības (galda spēlēs), un resocializācijas telpās, kur notika dažādas radošas nodarbības (šūšana, leļļu izgatavošana, zīmēšana, origami, mīksto rotaļlietu izgatavošana). 2016. gadā Jelgavas cietuma klubā tika organizēti vairāki pasākumi, kur notiesātajiem, kuri izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē ar muzikāliem priekšnesumiem uzstājās reliģisko draudžu kori un mūzikas skolas audzēkņi, kā arī citi mūziķi.

Pārvalde norāda, ka Pārvaldes administrācijas savu iespēju robežās aktīvi organizē ārpus kameras pasākumus aizturētajiem un ieslodzītajiem, tostarp zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē notiesātajiem, atbilstoši ieslodzījuma vietas infrastruktūrai un cilvēkresursiem.

61.rindkopa

Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem esošajiem jauniešiem dienas pirmajā pusē iespējams nodarboties ar sportu sporta zālē un sporta laukumā, ja nav iepļānoti citi resocializācijas pasākumi (koncerti, tikšanās ar NVO pārstāvjiem utt.).

Brīvdienās un svētku dienās apcietinātajiem ir iespēja piedalīties uzkopšanas un dārza darbos saskaņā ar grafiku.

Sestdienu rītos un pēcpusdienās tiek nodrošināta Minesotas programma (grupā iekļauti arī apcietinātie). Reizi mēnesī svētdienā tiek organizēta Anonīmo narkomānu tikšanās.

Apcietinātajiem ir iespējams katru dienu nodarboties ar sportu pastaigu pagalmos, kuros pieejams sporta inventārs. Svētdienās tiek nodrošināti citi pasākumi, tostarp garīgie pasākumi.

Apcietinātie, kuri neatrodas medicīniskajā karantīnā un kuriem prokurors ir devis šādas tiesības, apmeklē pasākumus kopā ar citiem ieslodzītajiem un piedalās maltītēs kopā ar citiem ieslodzītajiem (aptuveni 90% aizturēto).

62.rindkopa

Saskaņā ar Kodeksa 50.⁸ punktu, uz mūžu ieslodzītais, kurš izcieš cietumsodu vidējā līdz augstākā soda izciešanas režīma blokā ar pastiprinātu apsardzi var tikt pārvietots soda izciešanai vietā, kur atrodas notiesātie, kuri neizcieš mūža ieslodzījumu, lai veicinātu notiesātā resocializāciju. Pēc šādas pārvietošanas uz mūžu ieslodzītajiem ir tādas pašas tiesības kā citiem ieslodzītajiem šajā soda izciešanas režīma pakāpē.

Pašlaik Daugavgrīvas cietumā atrodas trīs uz mūžu ieslodzītie, kuri tika pārvietoti soda izciešanai kopā ar ieslodzītajiem, kuri neizcieš mūža ieslodzījumu, slēgtā tipa cietumā. Jelgavas cietumā šādi pārvietots viens uz mūžu ieslodzītais.

Šāda prakse ieviesta pavisam nesen un Tieslietu ministrija plāno izvērtēt šādas pārvietošanas rezultātus 2018. gadā un tad tiks pieņemts lēmums par tālāku attīstību.

Saskaņā ar Kodeksa 61.⁷ panta nosacījumiem uz mūžu ieslodzītie var apmeklēt resocializācijas pasākumus kopā ar citiem ieslodzītajiem tajā pašā soda izciešanas režīma pakāpē vai pēc drošības pamatojuma novērtējuma - kopā ar citiem uz mūžu ieslodzītajiem dažādās soda izciešanas režīma pakāpēs. Sievietēm, kuras izcieš mūža ieslodzījumu, resocializācijas pasākumi tiek organizēti kopā ar citām ieslodzītajām, kuras izcieš sodu tādā pašā soda izciešanas režīma pakāpē.

Papildus informējam, ka augstāk minēto pārvietošanu ierosināja paši uz mūžu ieslodzītie, tādējādi šāda prakse ir piemērojama, ja paši notiesātie to vēlas un iesniedz attiecīgos iesniegumus Pārvaldei.

Taču Tieslietu ministrija ir izstrādājusi Kodeksa grozījumus, paredzot iespēju uz mūžu ieslodzītajiem piedalīties resocializācijas pasākumos kopā ar citiem ieslodzītajiem, ja tas veicinātu notiesātā resocializāciju. Augstāk minētie grozījumi ir iesniegti Saeimā.

Ieslodzījuma vietu pārvaldes turpinās savu darbu, motivējot uz mūžu ieslodzīto pārvietošanu uz telpām, kur sodu izcieš citi ieslodzītie. To nodrošina cietumu Resocializācijas nodaļu darbinieki, kuri ikdienā mijiedarbojas ar šiem notiesātajiem, kopā ar Drošības nodaļas un Uzraudzības nodaļas darbiniekiem.

68.rindkopa

Nemot vērā ieteikuma būtību, informējam, ka daudzas ar ieslodzīto stāvokļa uzlabošanu saistītās problēmas ir atkarīgas no ieslodzījuma vietas infrastruktūras un citiem pieejamajiem resursiem. Kā apstiprināts Pārvaldes iesniegtajā informācijā, Daugavgrīvas cietumā uz mūžu ieslodzītie, kuri izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē var piedalīties fiziskajās aktivitātēs pastaigu laikā (cietuma Daugavpils nodaļas 3. korpusa pastaigu laukumā) vismaz vienu stundu dienā. Vidējā soda izciešanas režīma pakāpē uz mūžu ieslodzītie fiziskajām aktivitātēm var bez ierobežojumiem izmantot 2. korpusa pastaigu laukumu. Tāpat Daugavgrīvas cietuma administrācija dod iespēju uz vidējā soda izciešanas režīma pakāpē uz mūžu ieslodzītajiem četras reizes nedēļā (uz 30 minūtēm) apmeklēt 3. korpusa pastaigu laukumu.

Šobrīd Daugavgrīvas cietumā 8 uz mūžu ieslodzītie (no kuriem 3 notiesātie izcieš sodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē un 5 notiesātie - vidējā soda izciešanas režīma pakāpē) iegūst pamata un vispārējo vidējo izglītību Daugavpils 17. vidusskolā. 16 uz mūžu notiesātie (no tiem 7 izcieš sodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē un 9 - vidējā soda izciešanas režīma pakāpē) apgūst profesionālās izglītības programmu "Pavāra palīgs" Daugavpils Tirdzniecības profesionālajā vidusskolā.

Daugavgrīvas cietuma administrācija ir nodrošinājusi iespēju zemākā un vidējā soda izciešanas režīma pakāpē ieslodzītajiem kopīgi apmeklēt Daugavpils 17. vidusskolas un Daugavpils Tirdzniecības profesionālās vidusskolas nodarbības.

2016. gadā Daugavgrīvas cietuma administrācija organizēja iespēju ieslodzītajiem, kuri izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē, piedalīties darbā bez atlīdzības (7 uz mūžu ieslodzītie tīrīja sniegu cietuma teritorijā). Daugavgrīvas cietuma administrācija turpinās izskatīt iespējas nodarbināt ieslodzītos dažādos darbos bez atalgojuma. Šobrīd 2 uz mūžu ieslodzītie (1 notiesātais izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē, 1 - vidējā soda izciešanas režīma pakāpē) strādā cietumā kā apkopēji.

No 2016. gada 8. jūlija līdz 2016. gada oktobra beigām Daugavgrīvas cietuma administrācija deva iespēju ieslodzītajiem, kuri izcieš sodu zemākajā un vidējā soda izciešanas režīma pakāpē, reizi nedēļā atstāt korpusu un apmeklēt sporta laukumu, kur tie 1,5 stundas spēlēja futbolu. Tāpat Daugavgrīvas cietuma administrācija sniedza iespēju ieslodzītajiem, kuri izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē, katru dienu vismaz 2 stundas apmeklēt koptelpu. Koptelpā uz mūžu ieslodzītie var izmantot galda spēles, mūzikas instrumentu, TV, lasīt grāmatas un sazināties ar citiem ieslodzītajiem, kuri izcieš sodu zemākā soda izciešanas režīma pakāpē. Šobrīd koptelpas vienlaikus izmanto 6-7 ieslodzītie, kuri izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē.

2016. gadā (no 2016. gada 16. marta līdz 18. maijam un no 2016. gada 6. oktobra līdz 2. decembrim) Daugavgrīvas cietuma administrācija organizēja līdzdalību resocializācijas programmā "Sociālo prasmju attīstība un stresa samazināšanas programma" uz mūžu ieslodzītajiem. Tika izveidotas divas grupas, ko veido 8 zemākā

soda izciešanas režīma pakāpē ieslodzītie un 8 vidējā soda izciešanas režīma pakāpē ieslodzītie. Resocializācijas programmas laikā ieslodzītie, kuri izcieš sodu zemākajā un vidējā soda izciešanas režīma pakāpē, tika apvienoti.

Jelgavas cietumā, papildus vienu stundu garai pastaigai svaigā gaisā, ieslodzītie, kuri izcieš sodu zemākajā soda izciešanas režīma pakāpē, var katru dienu uz divām līdz trim stundām satīties ar citiem ieslodzītajiem koptelpā, kur iespējams izmantot TV, galda spēles un lasīšanas materiālus. Tāpat 2016. gadā uz mūžu ieslodzītie un apcietinātie piedalījās dažādās aktivitātēs ārpus kameras, piemēram, koncertos, festivālos un citos augstāk minētajos pasākumos.

Jelgavas cietumā uz mūžu ieslodzītie ir informēti par iespēju apgūt profesionālās izglītības programmu "Drēbnieks", iesniedzot lūgumu Administrācijai izskatīt iespēju tikt pārvietotiem uz Daugavgrīvas cietumu, kura infrastruktūra ir piemērota uz mūžu ieslodzīto iesaistei izglītības procesā saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktās izolācijas nosacījumiem.

Uz mūžu ieslodzītajiem, kuri izcieš sodu Jelgavas cietumā, ir iespēja piedalīties dažādās ārpus kameras aktivitātēs, apmeklējot atpūtas telpas saskaņā ar grafiku. Atpūtas telpās uz mūžu ieslodzītie var satīties un socializēties cits ar citu, kā arī iesaistīties citās ārpus kameras aktivitātēs - spēlēt galda spēles, lasīt grāmatas un skatīties televīzijas programmas. Atpūtas telpu izmantošanas grafiks tiek izveidots, saskaņojot ar uz mūžu ieslodzītajiem un ņemot vērā to vēlmes un intereses attiecībā uz citiem uz mūžu ieslodzītajiem, ar kuriem tie vēlas kopā atrasties atpūtas telpās. Uz mūžu ieslodzītajiem ir tiesības apmeklēt atpūtas telpas saskaņā ar grafiku trīs reizes dienā.

Papildus informējam, ka Komitejas rekomendācijās minētais ierosinājums sniegt uz mūžu ieslodzītajiem, kuru lietas tiek izskatītas apelācijas tiesā, iespēju sazināties ar citiem ieslodzītajiem ārpus kameras, tiks iesniegts izskatīšanai darba grupā, kurā tiek apspriesti Kodeksa papildinājumi.

70.rindkopa

Mēs vēršam uzmanību uz faktu, ka Cietuma slimnīcas Psihiatrijas nodaļas pacienti tiek ievietoti slimnīcā akūtā stāvoklī un saņem psihiatru parakstīto medikamentu terapiju. Šī iemesla dēļ pacienti nespēj gūt labumu no psihosociāliem pasākumiem. Pēc medikamentu devas samazināšanas vai ārstēšanas pabeigšanas Psihiatriskās nodaļas pacienti tiek ievietoti Latvijas Cietuma slimnīcā uz neilgu laiku un tādējādi saņem atbalstu no psihologiem, kapelāniem un sociālajiem darbiniekiem. Ņemot vērā pašreizējās iespējas, pasākumi tiek organizēti nelielām grupām. Kad ieslodzītais tiek izrakstīts no Latvijas Cietuma slimnīcas, cietuma administrācija saņem rekomendācijas par attiecīgo ieslodzīto, lai resocializācijas pasākumi tiktu organizēti atbilstoši ieslodzītā veselības stāvoklim.

Tāpat Latvijas Cietuma slimnīcā atrodas gan notiesātie, gan aizturētie, kuri, saskaņā ar normatīvo aktu noteikumiem, tiek izvietoti atsevišķi (izolācijā). Tādēļ nav iespējams veikt masveida sistemātiskus psihosociālos pasākumus.

Tomēr mēs informējam, ka 2016. gadā Pārvalde aktualizēja ieteikumos minēto jautājumu un turpmāk pievērsīs uzmanību Latvijas Cietuma slimnīcas Psihiatriskās nodaļas pacientu iesaistei kopīgos pasākumos.

72.rindkopa

Pārvaldes sniegtā informācija apstiprina, ka Latvijas Cietuma slimnīcas psihiatri turpmāk izvērtēs ieslodzīto iespējas un sniegs ieteikumus par psihosociālajām aktivitātēm, bet Olaines cietuma sociālie un resocializācijas darbinieki, kā arī psihologi, nodrošinās dažādas brīvā laika aktivitātes cietušajiem ieslodzītajiem un iesaistīs tos psihosociālās rehabilitācijas pasākumos.

Tāpat Pārvalde norāda, ka Latvijas Cietuma slimnīcas administrācija sniedz psihiatrijas pacientiem iespēju iesaistīties psihosociālās rehabilitācijas aktivitātēs kopā ar psihologiem un citiem speciālistiem.

73.rindkopa

Pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka Latvijas Cietuma slimnīcas Psihiatrijas nodaļas praktizējošie psihiatri bieži paraksta pacientiem neiroleptikus ar sedatīvu iedarbību, lai samazinātu trankvilizatoru lietošanas biežumu, kas var izraisīt atkarību. Psihiatri paraksta neiroleptiskus atsevišķos gadījumos, balstoties uz medicīniskajām indikācijām un galvenokārt gadījumos ar psihomotorisku uzbudinājumu. Psihiatriskās nodaļas psihiatri jaunās paaudzes medikamentus ar mazāku sedatīvo efektu galvenokārt izmanto šizofrēnijas terapijā. Saskaņā ar Pārvaldes sniegto informāciju Psihiatriskās nodaļas psihiatri nosaka ieslodzīto ārstēšanas metodi individuāli un turpinās lietot arī jaunās paaudzes medikamentus.

74.rindkopa

Pārvaldes sniegtā informācija liecina, ka Komitejas ieteikumos minētie norādījumi ir ņemti vērā un tiek veiktas nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu, ka, izmantojot savaldīšanas sistēmas, tās tiek piemērotas tiešā personāla uzraudzībā un šādi gadījumi tiek atbilstoši reģistrēti.

78.rindkopa

2015. un 2016. gadā Pārvalde patstāvīgi veica pasākumus, lai uzlabotu medicīnas personāla vakancu aizpildīšanu soda izciešanas iestādēs. Augstāk minētie pasākumi tiks veikti arī turpmāk.

Risinot augstāk minēto problēmu, Pārvalde aktīvi sadarbojas ar:

- Valsts Nodarbinātības aģentūru, regulāri atjaunojot un iesniedzot informāciju par vakancēm Valsts Nodarbinātības aģentūrai, kas to publicē mājas lapā <http://www.nva.gov.lv> sadaļā “Darba meklētājiem”;
- Nodarbinātības aģentūras “CV Online”, “CV Market” un citas pārpublicē Valsts Nodarbinātības aģentūras publicētās vakances savās mājas lapās;
- Latvijas Ārstu biedrību, iesniedzot sludinājumus par vakancēm. Latvijas Ārstu biedrība publicē sludinājumus savā mājas lapā <http://www.arstubiedriba.lv>.

Tāpat Pārvalde:

– Regulāri atjauno vakanču sarakstu Pārvalde mājas lapā un regulāri izvieta darba piedāvājumus medicīnas personālam Latvijas Ārstu biedrības mājas lapā par samaksu;

– Iesniedz Veselības ministrijai informāciju par ārstiem-speciālistiem, kuri nākamo piecu gadu laikā būs nepieciešami soda izciešanas iestāžu medicīnas nodaļās, lai soda izciešanas iestāžu medicīnas nodaļās nonāktu ārsti, kuri pabeiguši studijas rezidentūrā.

Pašlaik medicīnas personāla atalgojums soda izciešanas iestādēs lielākoties ir zemāks nekā sabiedriskajā sektorā un medicīnas personālam netiek nodrošinātas līdzvērtīgas sociālās garantijas. Medicīniskais personāls, kas strādā ārpus soda izciešanas iestādēm, var saņemt lielāku atalgojumu, jo var uzņemties papildu darba slodzes, nodrošināt apmaksātus pakalpojumus un izmantot citas iespējas. Kopumā tas rada situāciju, kurā darbs soda izciešanas iestāžu medicīnas nodaļās nav pievilcīgs, arī ņemot vērā pacientu (ieslodzīto) īpatnības.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Tieslietu ministrija kā iespējamo risinājumu medicīnas personāla nodrošināšanai soda izciešanas iestāžu medicīnas nodaļās plāno ieviest pievilcīgākas sociālās garantijas izdienas pensijas veidā, darbiniekiem, kuri strādā ieslodzījuma vietu medicīnas iestādēs, sasniedzot pensijas vecumu.

Lai risinātu šo problēmu, Tieslietu ministrija kopā ar Pārvaldi ir izstrādājusi likumprojektu par cietumu medicīnisko darbinieku tiesībām uz izdienas pensiju, nodrošināt sociālo interešu aizsardzību un kompensējot priekšlaicīgu darba spējas zudumu. Likumdošanas projekts tiks virzīts pieņemšanai saskaņā ar noteikto procedūru 2017. gada pavasarī.

Kas attiecas uz primāro veselības aprūpi Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem, informējam, ka saskaņā ar normatīvo aktu noteikumiem, Latvijā primāro veselības aprūpi var nodrošināt arī ārsta palīgi. Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem augstāk minēto palīdzību ieslodzītajiem nodrošina divi sertificēti ārsta palīgi. Tāpat nepieciešamības gadījumā tiek organizētas vizītes pie speciālistiem vai ģimenes ārstiem medicīnas iestādēs ārpus ieslodzījuma vietas.

Pārvalde informē, ka neatliekamā medicīniskā palīdzība un medicīniskā palīdzība akūtos gadījumos ieslodzītajiem, tostarp nepilngadīgajiem, ieslodzījuma vietās tiek organizēta un nodrošināta visu diennakti. Cietuma medicīnas nodaļas darba laikā neatliekamo medicīnisko palīdzību sniedz un organizē ieslodzījuma vietas medicīniskais personāls. Medicīniskais personāls strādā maiņās visu nedēļu darba dienās un nedēļas nogalēs, kā arī svētku dienās.

Ārpus ieslodzījuma vietas medicīnas nodaļas darba laika pirmo palīdzību sniedz maiņas personāls, kas ir saņēmis atbilstošu apmācību. Ieslodzījuma vietu personāls ir atbildīgs par sabiedriskā sektora neatliekamās medicīniskās palīdzības izsaukšanu un nepieciešamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanu, tostarp nodrošinot un organizējot medicīniskās palīdzības saņemšanu slimnīcā. Pārvaldes Centrālā aparāta medicīniskās nodaļas un ieslodzījuma vietu vadītāji kontrolē augstāk minēto

pasākumu organizāciju un nodrošināšanu. Līdz šim nav reģistrēti gadījumi, kad neatliekamā medicīniskā palīdzība vai medicīniskā palīdzība būtu sniegta novēloti.

2016. gadā Daugavgrīvas cietumā ārpus medicīniskās nodaļas darba laika neatliekamās palīdzības brigāde sniedza medicīnisko palīdzību 63 reizes, tostarp 23 gadījumos uz vietas, bet 40 gadījumos ieslodzītais tika nogādāts medicīniskās palīdzības saņemšanai ārstēšanas iestādē ārpus ieslodzījuma vietas.

2016. gadā uz Cēsu audzināšanas iestādi nepilngadīgajiem ātrā medicīniskā palīdzība nav tikusi izsaukta, lai sniegtu medicīnisko palīdzību nepilngadīgajiem ieslodzītajiem ārpus Medicīniskās nodaļas darba laika.

Papildus informējam, ka Pārvaldes Mācību centrs apmāca kvalitatīvai darba veikšanai nepieciešamo personālu. Mācību centrs nodrošina profesionālās tālākizglītības programmu “Pirmā palīdzība”. Ieslodzījuma vietu darbinieki, kuri ir apguvuši augstāk minēto programmu, ir ieguvuši teorētiskas un praktiskas zināšanas par pirmās palīdzības sniegšanu. Pārvaldes Mācību centrā tiek apmācīti jaunie darbinieki un katru gadu tiek atkārtoti apmācīti darbinieki, kuri jau ir pabeiguši apmācību.

Lai nodrošinātu kvalitatīvus zobārstniecības pakalpojumus Daugavgrīvas cietumā, notiek sadarbība ar Daugavpils Veselības centra zobārstniecību un Grīvas Veselības centru. 2016. gadā valsts finansētie zobārsta pakalpojumi tika sniegti 400 pacientiem, privāti finansēti pakalpojumi tika sniegti 65 pacientiem un 14 pacienti saņēma protēzista pakalpojumus.

Daugavgrīvas cietuma Grīvas nodaļas Medicīnas nodaļā visu diennakti atrodas uzraugs, kurš nepieciešamības gadījumā var izsaukt palīdzību. Ieslodzītie tiek ievietoti Daugavpils nodaļas medicīnas izolācijas telpās tikai Medicīnas nodaļas darba laikā, lai veiktu nepieciešamos pasākumus. Ja ieslodzīto nepieciešams paturēt Medicīnas nodaļā pa nakti, viņu uzrauga uzraugs.

Diemžēl līdz šim jau ilgstoši darbam ieslodzījuma vietā nav pieteicies neviens ārsts ar psihiatra vai zobārsta kvalifikāciju ar tiesībām praktizēt Latvijas Republikā, ar darba atļauju un valsts valodas zināšanām atbilstoši normatīvo aktu noteikumiem.

Papildus informējam, ka šobrīd Veselības ministrija gatavo informatīvo ziņojumu Ministru kabinetam par veselības aprūpes organizāciju un finansējumu soda izciešanas iestādēs. Tieslietu ministrija iesniegs Veselības ministrijai visu nepieciešamo informāciju par ieslodzīto veselības aprūpes problēmām ieslodzīto, tāpēc tā tiks iekļauta paziņojumā.

80.rindkopa

Ieslodzījuma vietu medicīnas nodaļās un Latvijas Cietuma slimnīcā ieslodzīto ārstēšanai tiek izmantots dažāda tipa medikamentu klāsts. Ministru Kabineta 2015. gada 2. jūnija noteikumu Nr. 276 “Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība” 2.4. apakšpunkts nosaka, ka ieslodzītais brīvi saņem, cita starpā, iedarbīgākos un izmaksu ziņā efektīvākos medikamentus, ko izraksta ieslodzījuma vietas medicīnas darbinieks. Ņemot vērā augstāk minēto, ieslodzījuma vietas ārsts

izvērtē veselības stāvokli konkrētajā brīdī un izraksta ārstēšanai nepieciešamos medikamentus. Visi ieslodzījuma vietās strādājošie ārsti ir sertificēti, viņiem ir atbilstoša kvalifikācijai atbilstoša kompetence, kas ļauj tiem nodrošināt kvalitatīvu ārstēšanu, tostarp lēmumu pieņemšanu par medikamentiem. Turklāt saskaņā ar Latvijā spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, ārsti ārstēšanā izmanto tikai Latvijā reģistrētus medikamentus.

Informējam, ka ieslodzījuma vietu medicīnas iestādēs ārstēšanai izmantotie medikamenti tiek iepirkti, izmantojot Elektronisko iepirkuma sistēmu, un, ja ieslodzītā ārstēšanai izrakstītos medikamentus nav iespējams iegādāties, izmantojot minēto sistēmu, medikamenti tiek iegādāti no vairumtirgotājiem. Pārvalde norādījuma, ka, ievērojot medicīniskās indikācijas, nav nekādu ierobežojumu attiecībā uz medikamentu lietošanu. Praksē ieslodzījuma vietu medicīnas iestādēs ieslodzīto ārstēšanai izmanto 352 veidu medikamentus, kas tiek iegādāti ar Elektroniskās iepirkuma sistēmas starpniecību un no vairumtirgotājiem, kā arī aptuveni 90 medikamentu, kas tiek iegādāti publiskā sektora aptiekās kā kompensējamie medikamenti. Kopumā ieslodzīto ārstēšanai tiek izmantoti vairāk kā 440 nosaukumu medikamenti.

Tāpat informējam, ka Daugavgrīvas cietuma medicīnas nodaļa, saskaņā ar Komitejas norādījumiem par nepietiekamu medikamentu klāstu, ir veikusi pasākumus medikamentu klāsta palielināšanai. Kopumā Daugavgrīvas cietuma medicīnas nodaļā ieslodzīto ārstēšanai tiek izmantoti 334 nosaukumu medikamenti.

81.rindkopa

Saskaņā ar Ministru Kabineta 2015. gada 2. jūnija noteikumu Nr. 276 “Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība” 2. pantu, ieslodzītais bez maksas saņem: primāro veselības aprūpi, ko nodrošina ieslodzījuma vietas ārstniecības personas, izņemot plānveida stomatoloģisko palīdzību; neatliekamo stomatoloģisko palīdzību; sekundāro veselības aprūpi, ko nodrošina ieslodzījuma vietas ārstniecības personas vai Latvijas Cietumu slimnīca, bet, ja ieslodzītajam nepieciešami veselības aprūpes pakalpojumi, kurus nav iespējams nodrošināt ieslodzījuma vietā vai Latvijas Cietumu slimnīcā, tad, pamatojoties uz medicīniskajām indikācijām, arī ārstniecības iestādes ārpus ieslodzījuma vietas; efektīvākās un izmaksu ziņā lētākās zāles, kuras izrakstījusi ieslodzījuma vietas ārstniecības persona; no valsts budžeta apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus ārstniecības iestādēs ārpus ieslodzījuma vietas, pamatojoties uz medicīniskajām indikācijām, atbilstoši normatīvajiem aktiem par veselības aprūpes organizēšanu un finansēšanu. Tāpat 4. pantā norādīts, ka minēto neatliekamo stomatoloģisko palīdzību sniedz, ja ieslodzītā stāvoklim var būt kritiska ietekme uz viņa veselību vai dzīvību un nepieciešama neatliekama palīdzība.

Šobrīd neatliekamā palīdzība Daugavgrīvas cietuma ieslodzītajiem tiek nodrošināta Daugavpils Zobu veselības centrā un Grīvas Veselības centrā. Lai saņemtu augstāk minēto medicīnas iestāžu pakalpojumus, pastāv gaidīšanas saraksts un ieslodzītie var saņemt pakalpojumus tikai rindas kārtībā, līdzīgi kā tas notiek sabiedriskās veselības aprūpes ietvaros. 2016. gadā zobārsta pakalpojumus izmantoja 479 ieslodzītie

(saglabājošā ārstēšana un raušana). Iepriekš minētie pakalpojumi tika sniegti, balstoties uz zobārsta lēmumu un medicīniskajām indikācijām.

Jāņem vērā, ka lielākā daļa ieslodzīto pirms nonākšanas soda izciešanas vietā dažādu iemeslu dēļ nav varējuši saņemt zobārsta palīdzību un tādēļ tiem ir ievērojamas mutes dobuma un zobu veselības problēmas.

Kā liecina Pārvaldes sniegtā informācija, lai uzlabotu zobārsta pakalpojumu nodrošināšanu ieslodzītajiem, ir plānots organizēt iepirkumu, piedāvājot ieslodzītajiem zobārsta pakalpojumus ārpus soda izciešanas vietas.

84.rindkopa

Saskaņā ar Ministru Kabineta 2015. gada 2. jūnija noteikumu Nr. 276 "Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" 10., 11. un 12. pantu ieslodzītajam ierodoties ieslodzījuma vietā, ārstniecības persona triju dienu laikā pēc ierašanās vai nekavējoties veic ieslodzītā pirmreizējo veselības pārbaudi. Ja ieslodzītais tiek pārvietots uz citu ieslodzījuma vietu, šis ieslodzījuma vietas ārstniecības persona ieslodzītā veselības pārbaudi veic triju dienu laikā pēc ierašanās vai nekavējoties pēc dežurējošā palīga norādījuma.

Saskaņā ar Pārvaldes sniegto informāciju, ārsts vai ārsta palīgs konsultē visus ieslodzītos, kas ierodas Daugavgrīvas vai Jelgavas cietumā 24 stundu laikā. 2016. gadā nebija gadījumu, kad šī pārbaude aizkavētos.

Ieslodzījuma vietas ārsti izdara ierakstus pacientu medicīniskajās kartēs saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 4. aprīļa noteikumiem Nr. 265 "Medicīniskās dokumentācijas uzturēšana".

Saskaņā ar Ministru kabineta 2015. gada 2. jūnija noteikumu Nr. 276 "Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" 15. pantu, ja apskates laikā ieslodzītajam konstatē miesas bojājumus, ārstniecības persona aizpilda un pievieno medicīniskajai kartei ieslodzītā traumu apskates lapu. Pēc tam tiek veikts ieraksts traumu žurnālā un ārstniecības personai ir pienākums par to ziņot cietuma administrācijai.

Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem visas konstatētās traumas vai traumas, par ko ziņojuši ieslodzītie, tiek fotografētas, reģistrētas traumu protokolā un traumu žurnālā, kā arī pacienta medicīniskajā kartē. Ja traumas tiek konstatētas ierodoties vai ir gūtas atrodoties ieslodzījumā, visa informācija tiek fiksēta medicīniskajā kartē un traumu žurnālā un iestādes administrācija tiek informēta par šie faktiem.

Cēsu audzināšanas iestādes nepilngadīgajiem dežuranta palīgs veic vizuālu notiesāto apskati tikšanās laikā. Ja pārbaudes laikā tiek konstatētas traumas, tiek informēts uzraugs. Pēc vizuālās pārbaudes, notiesātais tiek nosūtīts uz medicīnas nodaļu, lai veiktu pilnīgu pārbaudi. Ja tiek konstatētas traumas, ārstniecības persona nekavējoties informē dežurējošo uzrauga palīgu, aizpilda traumas konstatēšanas paziņojumu un izdara ierakstu notiesātā medicīniskajā kartē. Iestādes administrācija apkopo informāciju un nekavējoties nosūta to Iekšējās drošības birojam.

Jelgavas cietuma administrācija ir ņēmusi vērā Komitejas ieteikumus un uzlabojusi notiesāto traumu ziņošanas procedūru, t.i., tiek norādīts vai ārstniecības personas uzskatā gūtās traumas atbilst notiesātā minētajam traumu cēlonim. Par jebkādam neatbilstībām tiek ziņots iestādes uzraugam.

Daugavgrīvas cietumā visas notiesātajiem konstatētās traumas tiek fiksētas ar zīmējumu palīdzību un detalizēti reģistrētas notiesātā medicīniskajā kartē, tiek atzīmēti paskaidrojumi un tiek izvērtēta to atbilstība gūto trauma raksturam. Par visām traumām tiek ziņots administrācijai, tiek veikta apstākļu izmeklēšana un, nepieciešamības gadījumā, materiāli tiek nodoti Pārvaldes Izmeklēšanas nodaļas vecākajiem inspektoriem (izmeklētājiem).

Saskaņā ar Pārvaldes 2006. gada 4. jūlija norādījumiem Nr. 1/12-4 "Rīkojums par informācijas par ieslodzījuma vietās notikušajiem negadījumiem un noziegumiem vai tādiem, kas ietekmē ieslodzījuma vietu darbību, iesniegšanu", cietumi iesniedz ziņojumus Pārvaldes Uzraudzības nodaļai par visām gūtajām traumām, kas atbilst notiesātā sūdzībām par sliktu izturēšanos.

Saskaņā ar Iekšējās drošības biroja 2015. gada 7. decembra vēstuli Nr. 15/455 "Par regulāriem incidentiem", katru reizi, kad tiek atklāta notiesātā trauma, kas cita starpā atbilst sūdzībām par sliktu izturēšanos, Pārvaldes Uzraudzības nodaļa apkopo no cietuma saņemto informāciju un nekavējoties paziņo par konkrēto incidentu Iekšējās drošības birojam.

Tāpat Pārvalde gandrīz katru gadu apmāca cietumu medicīnas nodaļu vadītājus un Latvijas Cietumu slimnīcas vadītājus pareizi veikt traumu un vardarbības diagnostiku un atbilstošu dokumentāciju.

Informācija par traumām un vardarbību tiek regulāri sniegta pēc notiesāto un citu personu pieprasījuma saskaņā ar likumā noteikto.

Mēs vēlamies norādīt, ka Pārvalde un cietumu administrācijas ņems vērā Komitejas norādījumus par informācijas pārbaudi, t.i., notiesātā minēto traumu cēloņu un objektīvu medicīnisko izmeklējumu rezultātu atbilstību.

Mēs vēlamies informēt, ka 2016. gadā Pārvaldes Izmeklēšanas nodaļa ir saņēmusi 66 ziņojumus par savstarpēju ieslodzīto vardarbību. 46 gadījumos tika pieņemts lēmums neuzsākt kriminālprocesu, 20 gadījumos tika uzsākts kriminālprocess.

85.rindkopa

Latvijā HIV pacientu uzraudzību, tostarp imūnsistēmas statusa kontroli un antiretrovirālo ārstēšanu, veic Latvijas Infektoloģijas centra AIDS nodaļas speciālisti. Tādējādi pēc sākotnējās HIV diagnozes uzstādīšanas, cietuma ārstniecības personas reģistrē notiesāto Latvijas Infektoloģijas centra AIDS nodaļā, regulāri veic imunitātes statusa kontroli, veic veselības stāvokļa uzraudzību un, ja CD4 šūnu analīzē uzrādās šūnu skaits 350, tiek organizēta Latvijas Infektoloģijas centra AIDS nodaļas speciālistu padome, kurā piedalās arī cietuma ārstniecības persona. Padome pieņem

lēmumu par turpmāko pacienta veselības aprūpi - uzraudzību, medicīniskajiem izmeklējumiem, ārstēšanu. Visi turpmākie veselības aprūpes pasākumi tiek veikti Latvijas Infektoloģijas centra AIDS nodaļas speciālistu uzraudzībā.

Ja nepieciešams, notiesātais, kurš cieš no HIV/AIDS, tiek pārvietots uz Latvijas Infektoloģijas centru, lai veiktu medicīniskos izmeklējumus un sniegtu medicīnisko palīdzību.

Vēlamies informēt, ka saskaņā ar Latvijas Infektoloģijas centra speciālistu sniegto informāciju daudzu HIV pacientu stāvoklis ieslodzījuma laikā ir uzlabojies, salīdzinot ar stāvokli, atrodoties brīvībā. Tas nozīmē, ka cieša ikdienas režīma uzraudzība (nekāda alkohola vai narkotisku vielu, normāls miegs un sabalansēts uzturs), kā arī regulāra, kvalitatīva veselības aprūpe, uzlabo notiesāto veselības stāvokli, atrodoties ieslodzījumā.

86.rindkopa

Informējam, ka ieslodzīto veselības aprūpe tiek organizēta un nodrošināta saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr. 276 "Apcietināto un notiesāto personu veselības aprūpes īstenošanas kārtība" un Ministru Kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumiem Nr. 1529 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība".

2015. gadā un 2016. gada sākumā ieslodzījuma vietu ārstniecības personas sniedza ieslodzītajiem, kuri varētu būt inficēti ar hepatītu, tostarp C hepatītu, primāro un sekundāro veselības aprūpi, tostarp veica medicīniskās pārbaudes, nosūtīja veikt laboratoriskos izmeklējumus (asins ķīmija, anti HCV tests), tostarp laboratorijās ārpus ieslodzījuma vietas. Ja izmeklējumos konstatētas patoloģijas, ieslodzījuma vietas ārstniecības personas nodrošināja simptomu ārstēšanu.

Kopš 2016. gada cietumos iespējams veikt padziļinātu HCV testēšanu un šis pakalpojums Latvijā ietilpst terciārās veselības aprūpes līmenī. Tiek veikti pirmie soļi, lai nodrošinātu padziļinātus HCV izmeklējumus ieslodzījuma vietās, šis pakalpojums pagaidām ir pieejams tikai Rīgā, kā arī lai nodrošinātu speciālu ārstēšanu, ko veic tikai Latvijas Infektoloģijas centra hepatologi.

Šobrīd ieslodzītajiem, kam nepieciešami padziļināti HCV izmeklējumi un Latvijas Infektoloģijas centra hepatologa izmeklējumi, tiek veikta nepieciešamā pārbaude. Ieslodzītie, kam Latvijas Infektoloģijas centra speciālistu padome ir noteikusi īpašu ārstēšanu, saņem nepieciešamo aprūpi.

Veselības ministrijas Nacionālais Veselības dienests ir noteicis kvotu HCV ārstēšanai 2016. gadā, tāpēc ne visi ieslodzītie, kas pieteicās, saņēma ārstēšanu. Tāpat vēlamies informēt, ka daudzos gadījumos ārstēšana bija jāpārtrauc smagu komplikāciju dēļ (izraisīja, piem., reanimāciju ārpus cietuma). Tas liecina, ka notiesātajiem, kuriem nepieciešama specifiska HCV ārstēšana, ir nepieciešami nopietni medicīniskie izmeklējumi un regulāra uzraudzība ārstēšanas laikā. Mēs gribētu uzsvērt, ka Latvijas Infektoloģijas centrā uz šīm minētajām procedūrām ir ievērojama rinda, kas ietver arī personas, kas neatrodas ieslodzījumā.

Pārvalde turpina uzlabot ieslodzīto ar HCV veselības aprūpi, tostarp:

- izstrādāta ieslodzīto medicīniskās pārbaudes procedūra;
- tikšanās ar Latvijas Infektoloģijas centra speciālistiem par attiecīgo pakalpojumu sniegšanu;
- tikšanās ar Veselības ministrijas Nacionālā Veselības dienesta pārstāvjiem par veselības aprūpes nodrošināšanu ieslodzītajiem HCV pacientiem.

87.rindkopa

Mēs vēlētos informēt, ka Pārvalde un cietumi veic seksuāli transmisīvo slimību kontroli. Pārvalde aktīvi piedalās nacionālās “HIV, seksuāli transmisīvo slimību, hepatīta B un C izplatības kontroles plāna 2016. - 2018. gadam” programmā. Šis plāns ietver vairākas aktivitātes, kas vērstas uz ieslodzījuma vietu darbību, tostarp profilaktiskus pasākumus. Regulāri tiek organizēti izglītojoši pasākumi notiesātajiem par transmisīvajām slimībām. Notiesātie regulāri tiek apgādāti ar mazgāšanas līdzekļiem; tāpat notiesātie aktīvi izmanto iespēju iegādāties papildu preces, tostarp dezinfekcijas līdzekļus un prezervatīvus cietuma veikalā.

Tāpat informējam, ka pilotprojekts par dezinfekcijas līdzekļu un prezervatīvu nodrošināšanai tiek īstenots vairākus gadus, taču ar nožēlu jāatzīst, ka rezultāti lielākoties ir negatīvi/neproduktīvi, jo ieslodzītie izmanto prezervatīvus un dezinfekcijas līdzekļus sadzīves un izklaides nolūkos.

Turklāt pēdējo piecu gadu laikā ziņots tikai par vienu gadījumu, kad notiesātais ir inficējies ar transmisīvu slimību.

Pārvalde uzskata, ka veselības aprūpes pakalpojumu iepirkums no sabiedriskā sektora veselības aprūpes iestādēm uzlabotu notiesāto piekļuvi infekcijas slimību speciālista konsultācijām.

88.rindkopa

Ieslodzītie, kas cieš no narkotiku atkarības, var izmantot šādas iespējas, atrodoties ieslodzījumā:

- detoksifikācijas terapija;
- psihoterapija;
- apmācība kopā ar psihologu un sociālajiem darbiniekiem;
- ilgtermiņa metadona aizvietošanas terapija;
- līdzdalība resocializācijas un atkarības mazināšanas terapijā.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2012. gada 24. janvāra noteikumiem Nr. 70 “Alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vielu, azartspēļu vai datorspēļu atkarības slimnieku ārstēšanas kārtība”, ilgtermiņa metadona aizvietošanas terapija ir pieejama tiek ieslodzītajiem, kuriem tā tikusi nozīmēta un nodrošināta pirms nonākšanas ieslodzījumā.

2016. gada 5. oktobrī Olaines cietumā tika atvērta jauns atkarību centrs ieslodzītajiem (Latvijas Cietumu slimnīca). Centra ietilpība - 200 vietas un tajā darbojas divas resocializācijas programmas. 2017. gada 20. februārī centrā atradās 31 pacients.

Centrā darbojas "Atlantis" programma, kuras mērķis ir resocializēt notiesātos ar atkarības problēmām, uzlabojot to dzīves kvalitāti, motivējot pašattīstību un izaugsmi, tādējādi panākot pozitīvas pārmaiņas visos dzīves aspektos.

"Pathfinder" programmas mērķis ir uzsākt pārmaiņu procesu, saglabāt motivāciju bez atkarības un noziedzības, kā arī radīt apstākļus veiksmīgai notiesātā integrācijai sabiedrībā pēc atbrīvošanas.

89.rindkopa

Saskaņā ar Ministru kabineta lēmumu (50. panta 4. punkts, 2016. gada 11. oktobra protokols Nr. 52), Veselības ministrijai tika uzdots sagatavot un iesniegt Ministru kabinetam izskatīšanai ziņojumu par veselības aprūpes ieslodzījuma vietās organizāciju un finansēšanu. Tieslietu ministrija iesniegs pārskatu Veselības ministrijai, detalizējot visas pašreizējās problēmas, kas saistītas ar ieslodzīto veselības aprūpi, lai Ministru kabinets varētu pieņemt vajadzīgos lēmumus. Tieslietu ministrija informēs Veselības ministriju par attiecīgajiem Komitejas norādījumiem.

90.rindkopa

Saskaņā ar Pārvaldes priekšnieka 2016. gada 29. novembra rīkojumu Nr. 295 "Par laika pārvaldību pienākumu izpildē 2017. gadā", sākot ar 2017. gada 1. janvāri darbinieki ar dienesta pakāpi, kuri strādā maiņās, pildīs savus pienākumus dienas maiņā no 8.00 līdz 20.30 un nakts maiņā no 20.00 līdz 8.30. Tādējādi ieslodzījuma vietās ir atceltas 24 stundu maiņas.

Kas attiecas uz vakancēm, Pārvalde regulāri iesniedz informāciju par esošajām vakancēm Valsts Nodarbinātības aģentūrai. Vakances tiek reģistrētas un publicētas Aģentūras tīmekļa vietnē. Pārvalde publicē šo informāciju arī savā tīmekļa vietnē. Pārvaldes mācību centrs sadarbībā ar Valsts Policijas koledžu 2015. un 2016. gadā organizēja kampaņas, informējot absolventus par nodarbinātības iespējām ieslodzījuma vietās. 2016. gadā Pārvalde pieņēma darbā 319 personas: 244 amatpersonas, 71 darbinieku un 4 civildienesta ierēdņus. Tajā pašā laikā 253 personas tika atbrīvotas no darba: 196 amatpersonas, 54 darbinieki un 3 civildienesta ierēdņi tika atbrīvoti no amata.

2013. gada 27. decembrī Ministru kabinets izstrādāja jaunas Iekšlietu ministrijas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar dienesta pakāpēm atalgojuma sistēmas koncepciju¹³ (tālāk tekstā - Koncepcija). Koncepcija tika ieviesta, balstoties uz valsts budžeta stāvokli, un, sākot ar 2016. gada 1. janvāri, amatpersonu algas tika palielinātas. Tad, 2017. gada 1. janvārī, tika ieviesti noteikumi¹⁴ par jaunu atalgojuma sistēmu ieslodzījuma vietu amatpersonām, kā rezultātā atalgojums ievērojami pieauga.

---

¹³Apstiprināta ar Ministru kabineta 2013. gada 27. decembra lēmumu Nr. 675;

¹⁴Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 810 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm amatu klasifikāciju" un Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 806 "Noteikumi par Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm mēnešalgu un speciālo piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru".

91.rindkopa

Informējam, ka šis ieteikums tiks izskatīts, izstrādājot Kriminālsodu izpildes likuma projektu.

Tāpat vēlamies informēt, ka Pārvaldes Mācību centrs ir ieviesis instrukcijas par speciālā aprīkojuma lietošanu, kas ietver steka lietošanas norādījumus.

93.-97.rindkopa

Šeit minētos ieteikumus izskatīs atsevišķa darba grupa Kodeksa papildinājumu izstrādē.

98.rindkopa

Šis ieteikums jau ir iekļauts spēkā esošajā likumdošanā attiecībā uz nepilngadīgiem notiesātajiem. Komitejas ieteikumus attiecībā uz pieaugušajiem izskatīs atsevišķa darba grupa Kodeksa papildinājumu izstrādē.

99.rindkopa

Saskaņā ar Pārvaldes sniegto informāciju, notiesātajiem ir tiesības saņemt lēmumu par disciplinārsoda piemērošanu un tie tiek informēti par apelācijas tiesībām, kas tiek aktīvi izmantotas. Atklājot pārkāpumu, notiesātais iesniedz pārkāpuma ziņojumu, kurā sniedz detalizētu informāciju par notikumu un sniedz savus paskaidrojumus. Pārvaldes rīcībā nav informācijas par jebkādam ieslodzīto sūdzībām, kuri būtu pieprasījuši un nebūtu saņēmuši lēmuma kopiju.

Pārvalde pieprasa un izvērtē visus ar konkrēto lietu saistītos materiālus, ja notiesātais ir iesniedzis apelāciju par piemēroto sodu.

Tāpat vēlamies uzsvērt, ka notiesātais, kurš vēlas saņemt lēmuma kopiju, var iesniegt attiecīgu pieteikumu cietuma uzraugam.

100.rindkopa

Saskaņā ar Pārvaldes sniegto informāciju, notiesātajiem ir tiesības saņemt lēmumu par disciplinārsoda piemērošanu un tie tiek informēti par apelācijas tiesībām, kas tiek aktīvi izmantotas. Atklājot pārkāpumu, notiesātais iesniedz pārkāpuma ziņojumu, kurā sniedz detalizētu informāciju par notikumu un sniedz savus paskaidrojumus. Pārvaldes rīcībā nav informācijas par jebkādam ieslodzīto sūdzībām, kuri būtu pieprasījuši un nebūtu saņēmuši lēmuma kopiju.

Pārvalde pieprasa un izvērtē visus ar konkrēto lietu saistītos materiālus, ja notiesātais ir iesniedzis apelāciju par piemēroto sodu.

Tāpat vēlamies uzsvērt, ka notiesātais, kurš vēlas saņemt lēmuma kopiju, var iesniegt attiecīgu pieteikumu cietuma uzraugam.

107.rindkopa

Pacientu izvietojums slimnīcu palātās saistīts ar stacionārā ārstējamo slimnieku skaitu un psihiskā stāvokļa smagumu. Diennakts psihiatrijas stacionārā galvenokārt nonāk izteikti akūti un neatliekami stacionējami un ārstēšanas sākumā obligāti uzraugāmi pacienti.

Pēc akūto traucējumu mazināšanās un mazākas nepieciešamības pēc nepārtrauktas novērošanas visu diennakti, pacienti tiek pārvietoti mazākās palātās, kas ļauj ievērot privātumu un konfidencialitāti, mazina savstarpējās saskarsmes traucējumus un komfortablākos apstākļos ļauj ātrāk sasniegt ārstēšanas rezultātus, mazinot uzturēšanās ilgumu stacionārā un turpinot terapiju dienas stacionārā vai ambulatori.

Jautājums par pacientu izmitināšanu telpās, nodrošinot pietiekošu pacientu privātumu un dzīvojamo platību un tās attiecīgi pārveidojot, tiks pakāpeniski risināts budžeta līdzekļu ietvaros.

109.rindkopa

Nereti garīgās veselības pakalpojumu lietotāji savu psihisko un personības traucējumu dēļ dzīvo vai uzturas antisanitāros apstākļos, reizēm bez iespējām un vēlēšanās sevi apkopt un ģērbties tīrā apģērbā. Bieži pacienti tiek atvesti uz slimnīcu pilnībā novalkātā un higiēnas prasībām neatbilstošā apģērbā, tādēļ, līdz brīdim, kad rodas iespēja pacientu nodrošināt ar tīrām privātajām drēbēm, viņam tiek piedāvāts slimnīcā pieejamais apģērbs (pidžamas).

Slimnīcas apģērba lietošana garantē higiēnas un pretepidēmisko normu ievērošanu un pasargā no infekciju un insektu ienešanas stacionāra nodaļās.

Slimnīcā vienmēr ir iespēja valkāt savu apģērbu, ja tas ir tīrs un atbilst visām sanitāri higiēniskajām prasībām. Līdz ar to, pacientu radniekiem nav liegts atvest pacienta personīgo apģērbu, kuru tas varētu nēsāt ārstēšanās laikā slimnīcā.

110.rindkopa

Psihiatrijas stacionāros, pacientiem, kuri sava psihiskā stāvokļa dēļ nerada riskus sev vai apkārtējiem, ir vērsti uz sadarbību un līdzestīgi garīgās veselības aprūpes procesā, tiek nodrošināta pietiekoša atrašanās svaigā gaisā katru dienu, protams, priekšroka tiek dota beznokrišņu laikam. Sliktos laika apstākļos pastaigu laiks augsta riska pacientiem iespēju robežās tiek mainīts atbilstoši personāla darba grafikam.

Vienlaikus pakāpeniska infrastruktūras papildināšana ar tādiem objektiem kā nojumēm vai paviljoniem varētu atrisināt pastaigu un fizisko aktivitāšu apjoma palielināšanu. Ņemot vērā minēto, šis jautājums tiek risināts pieejamo finanšu līdzekļu ietvaros.

111.rindkopa

Veselības ministrija ir identificējusi šo problēmu, līdz ar to ir uzsāktas reformas veselības aprūpes nozarē, tajā skaitā cilvēkresursu nodrošinājuma jomā, ar mērķi palielināt personāla skaitu ārstniecības iestādēs, tai skaitā psihiatriskajās slimnīcās.

Vienlaikus uzsveram, ka garīgās veselības aprūpes iestādēs pacientu ārstēšanā un aprūpē pēc iespējas tiek pielietots multidisciplinārās komandas darba princips, kas iekļauj klīniskos psihologus, psihoterapeitus, ergoterapeitus, sociālos darbiniekus, dažādu terapiju speciālistus.

Šāda pieeja ļauj labāk un pilnvērtīgāk sastādīt ārstēšanas plānu multidisciplinārā griezumā un sākt tā realizāciju tūlīt pēc pacienta iestāšanās garīgās veselības aprūpes iestādē. Īstenojot minēto pieeju, rehabilitācijas un resocializācijas process paredzams ar labāku rezultātu un personas pilnvērtīgāku atgriešanos sabiedrībā.

Strenču psihoneiroloģiskajā slimnīcā klīniskā psihologa pakalpojumi pieejami pacientiem, kuriem to rekomendējis ārstējošais ārsts, papildus pacientam pēc savas vēlēšanās iespējams apmeklēt psihologa individuālas nodarbības (maksas pakalpojumu). Slimnīcas personāls pieliek lielas pūles, lai aktivizētu pacientus, katrā nodaļā ir speciālists, kurš darbojas ar guļošiem pacientiem, daļa pacientu izvēlas apmeklēt ergoterapijas nodarbības, vingrošanas nodarbības ārpus nodaļas, tematiskos pasākumus Pacientu klubā. Pacientu intereses, vēlmes tiek apzinātas, to noskaidrojot caur Pacientu aptaujas anketām, kuras tiek analizētas un ar rezultātiem iepazīstināta katras nodaļas vadība. 2017.gadā darbam stacionārā no oktobra mēneša izdevies piesaistīt 2 psihiatrus.

112.rindkopa

Pacienta ārstēšana tiek uzsākta pēc individuālā ārstēšanas plāna, proti, veicot nepieciešamos izmeklējumus, tiek noteikts pacienta objektīvais veselības stāvoklis, atbilstoši kuram tiek noteikta pacienta ārstēšana, tai skaitā izmantojamās zāles. Ārstēšanas plāns tiek atspoguļots pacienta medicīnas vēsturē. Tāpat pacienta individuālais ārstēšanas plāns tiek regulāri pārskatīts un aktualizēts un nepieciešamības gadījumā tiek nozīmēti papildus izmeklējumi un koriģēta terapija.

Ņemot vērā izteiktās rekomendācijas, tiks izvērtēta iespēja izstrādāt veidlapu ārstēšanas plāna kopsavilkuma atspoguļošanai.

113.rindkopa

Pacientiem medikamenti tiek nozīmēti un pielietoti atbilstoši klīniskā stāvokļa un psihisko traucējumu simptomiem. Pacientu medikamentozajā ārstēšanā atsevišķās traucējumu grupās tiek pielietotas veselības nozares profesionāļu izstrādātas, uz pierādījumiem balstītas dažādu psihisko traucējumu grupu diagnostikas un ārstēšanas vadlīnijas, kam ir rekomendējošs raksturs.

Ja pacients ir ilgstoši slimojis un saņēmis iepriekšējās paaudzes medikamentus, nepieciešama pakāpeniska pāreja uz jaunākās paaudzes medikamentiem (var nepieņemt medikamentu vai tas nedod efektu). Līdz ar to, notiek pakāpeniska medikamentu maiņa, atsakoties no iepriekšējās paaudzes medikamentu lietošanas.

Visi psihotropie līdzekļi pacientiem tiek nozīmēti atļautajās un rekomendējamajās devās.

114.rinkdopa

Pacientu uzņemšana psihiatrijas stacionāros ir skaidri definēta un tiek veikta atbilstoši vadlīnijām, kas ietver psihiskā stāvokļa izmeklēšanu, neiroloģisku un somatisku izmeklēšanu, ieskaitot ziņu par slimības gaitu, ilgumu, sadzīvi u.c. datiem detalizētu ievākšanu.

Ņemot vērā izteiktās rekomendācijas, tiks izvērtēta iespēja medicīnisko dokumentāciju papildināt ar ķermeņa karšu attēliem, attiecīgi veicot nepieciešamās izmaiņas normatīvajā regulējumā.

Skaidrojam, ka gadījumos, kad neatliekamās medicīniskās palīdzības brigāde vai uzņemšanas nodaļas ārsts konstatē, ka personai ir miesas bojājumi, un ja ārstniecības personai ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no vardarbības, ārstniecības iestāde nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā paziņo par to Valsts policijai. Līdz ar to, Latvijā jau šobrīd esošā kārtība nodrošina personas tiesību aizsardzību, par iespējamām aizdomām ziņojot kompetentajai iestādei.

115.rindkopa

Psihiatriskajā slimnīcā autopsiju veikšana notiek atbilstoši likuma "Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā" prasībām. Šis likums nosaka, ka miruša cilvēka patoloģiskā izmeklēšanu (autopsiju) var izdarīt, ja viņš dzīves laikā to rakstveidā atļāvis, kā arī, ja personas piederīgie to pieprasa. Ja mirušais cilvēks dzīves laikā rakstveidā aizliedzis pēc savas nāves izdarīt patoloģiskā izmeklēšanu, tā ir atļauta un obligāti izdarāma vien likumā norādītos izņēmuma gadījumos.

Atbilstoši likuma "Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā" 6.pantam, neņemot vērā miruša cilvēka dzīves laikā izteikto gribu, patoloģiskā izmeklēšana obligāti izdarāma, ja:

- 1) iespējama nāves cēlonis ir infekcijas slimība
- 2) nāves cēlonis ir dzīves laikā nediagnosticēta slimība vai nediagnosticēti profilaktisko pasākumu, ārstēšanas vai slimības sarežģījumi;
- 3) tiesu medicīnisko izmeklēšanu pieprasa izziņas izdarītājs, izmeklētājs vai prokurors.

Lai gan katram pacientam netiek veikta autopsija, taču psihiatriskās ārstniecības iestādes ārstu sanāsmēs klīniskajās konferencēs izskata katru nāves gadījumu, izvērtējot iespējamās cēloņus. Vienlaikus tiks veikti izglītojoši pasākumi par pilnīgāku pacienta slimības vēstures aizpildīšanu, atspoguļojot diagnozes un pacienta iespējamo nāves cēloni.

Ņemot vērā izteiktās rekomendācijas, tiks izvērtēts šobrīd spēkā esošais normatīvais regulējums atbilstoši starptautiskajās konvencijās par cilvēka ķermeņa aizsardzību noteiktajiem principiem.

121.rindkopa

Attiecībā uz pacientiem, kuri stacionēti psihiatriskajā ārstniecības iestādē bez viņu piekrišanas, un pacientiem, kuriem ārstniecība psihiatriskajā ārstniecības iestādē noteikta

kā medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis, šo pacientu ierobežošanas kārtību un nosacījumus regulē Ministru kabineta 2016.gada 12.jūlija noteikumi Nr.453 „Noteikumi par kārtību, kādā ierobežojami pacienti, un priekšmetiem, kurus aizliegts turēt psihiatriskajā ārstniecības iestādē” (turpmāk – Noteikumi Nr.453). Atkarībā no pacienta apdraudējuma sev vai citiem, atbilstoši Noteikumu Nr.453 2.punktam, ārstniecības persona pacientam var piemērot fizisku ierobežošanu, mehānisku ierobežošanu, medikamentu ievadīšanu pret pacienta gribu (nevis ķīmisku ierobežošanu) vai ievietošanu novērošanas palātā.

Katrā ārstniecības iestādē ir vienots pacientu ierobežošanas gadījumu reģistrācijas žurnāls, kura paraugs noteikts Noteikumu Nr.453 pielikumā. Šajā žurnālā tiek fiksēts katrs ierobežošanas gadījums, tai skaitā medicīniska ierobežošana, ārstniecības personai šajā žurnālā izdarot ierakstu gan par ierobežojošo līdzekļu lietošanas sākuma un beigu laiku, tā piemērošanas iemeslu, kā arī citiem apstākļiem saistībā ar ierobežošanas gadījumu.

Atbilstoši noteikumu Nr.453 4.punktam, pacienta ierobežošanu iespēju robežās neveic citu pacientu klātbūtnē, kā arī tā nedrīkst notikt ar citu pacientu iesaisti.

Mehāniskas ierobežošanas piemērošanas un tās uzraudzības prasības regulētas Noteikumu Nr.453 10. un 11.punktā, paredzot, ka pilngadīgs pacients nepārtraukti ierobežotā stāvoklī var atrasties ne ilgāk kā divas stundas vienā ierobežošanas reizē, bet nepilngadīgs – ne ilgāk kā vienu stundu. Pēc šā laikposma pacientu atbrīvo un vērtē viņa uzvedību. Turklāt ārstniecības personai ir pienākums pārbaudīt pilngadīga pacienta veselības stāvokli ne retāk kā ik pēc 15 minūtēm, bet nepilngadīga pacienta – ne retāk kā ir pēc 10 minūtēm.

Vienlaikus Noteikumi Nr.453 paredz, ka pacientam tūlīt pēc ierobežojošo līdzekļu lietošanas pārtraukšanas jāpaskaidro, ka ierobežojošie līdzekļi lietoti viņa paša un apkārtējo drošības interesēs, proti, notiek ārstniecības personas saruna ar pacientu.

122.rindkopa

Piekrītam, ka gadījumos, kad brīvprātīgais pacients apdraud sevi vai citus un viņam tiek pielietots kāds no ierobežošanas veidiem, būtu jāpārskata šī pacienta tiesiskais statuss, psihiatru konsilijam izvērtējot pacienta veselības stāvokli un pieņemot lēmumu par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas, ko apstiprina tiesa.

123.rindkopa

Psihiatriskās palīdzības sniegšana bez pacienta piekrišanas nosacījumi ir noteikti Ārstniecības likuma 68.panta pirmajā daļā, līdz ar to, stacionēšana piespiedu kārtā tiek praktizēta tikai gadījumos, kad pacients būtiski apdraud apkārtējo cilvēku vai savu drošību atbilstoši Ārstniecības likumā noteiktajam.

Slimnīcās ir izstrādātas veidlapas, kurās nepārprotami norādīts, ka tiek prasīta pacienta piekrišana ārstniecībai psihiatriskajā stacionārā. Neskatoties uz to, ka pacientam ir aizgādnis, kurš piekrīt pacienta stacionēšanai bez viņa piekrišanas,

psihiatrs ievēro arī pacienta piekrišanu/nepiekrišanu ārstniecībai un rīkojas atbilstoši Ārstniecības likuma normām.

126.rindkopa

Līdzīgi kā sniegtajā skaidrojumā par 122.punktu, gadījumos, kad brīvprātīgais pacients vēlas pārtraukt ārstniecību, bet ir pamats uzskatīt, ka pacientam tā ir nepieciešama, psihiatru konsiljijs, izvērtējot personas veselības stāvokli un apdraudējumu sabiedrībai, pieņem lēmumu par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas, un tādā gadījumā tiek veikta procedūra atbilstoši Ārstniecības likuma 68.pantā noteiktajam – 24 stundu laikā tiek informēta tiesa, tiesa materiālus izskata slēgtā sēdē psihiatriskajā ārstniecības iestādē, kurā ievietots pacients, u.c.

127.rindkopa

Attiecībā uz ārstēšanas piekrišanas veidlapu uzlabošanu, kā arī informētās piekrišanas ārstēšanai pieprasīšanu gan no brīvprātīgiem, gan piespiedu stacionētiem pacientiem, apņemas izvērtēt esošo kārtību, kā arī pārskatīt normatīvos aktus, lai šī prasība tiktu ievērota attiecībā uz visiem pacientiem.

129.rindkopa

Slimnīcas pēc iespējas realizē iespēju pacientam piedalīties tiesas sēdē par psihiatriskās palīdzības sniegšanu bez pacienta piekrišanas, kā arī tiek nodrošināts advokāts un nepieciešamības gadījumā arī tulks. Tikai gadījumos, kad pacienta stāvoklis psihiski/fiziskais (piem. katatons stāvoklis) nepieļauj atrašanos tiesas sēdē, vai arī pacienta stāvoklis raksturojas ar izteiktu agresivitāti un ir apdraudošs tiesas sastāvam, tiesas sēde noris bez pacienta piedalīšanās.

Turklāt gadījumos, kad pacienta veselības stāvoklis nepieļauj viņa piedalīšanos tiesas sēdē, tiesnesim ir tiesības pacientu apraudzīt nodaļā.

Izskatot materiālus, tiesnesis uzklausa psihiatru konsilija pārstāvi, pacienta pārstāvi vai advokātu, pacientu (ja tas ir iespējams), kā arī prokuroru un pieņem lēmumu uz laiku līdz diviem mēnešiem apstiprināt psihiatru konsilija lēmumu par psihiatriskās palīdzības sniegšanu vai par atteikumu apstiprināt psihiatru konsilija lēmumu.

130.rindkopa

Šādas prasības obligāta noteikšana varētu apgrūtināt savlaicīgu konsilija atzinumu sagatavošanu. Turklāt, lemjot par personas piespiedu stacionēšanu, tiesai ir tiesības, nepieciešamības gadījumā, pieprasīt personas tiesu psihiatrisko ekspertīzi.

Vienlaikus jau šobrīd ir ārstniecības iestādes, kuras reizi ceturksnī darbam psihiatru konsilijā piesaista ar ārstniecības iestādi nesaistītus psihiatrus.

131.rindkopa

Pacients pēc tiesas saņem nevis tiesas lēmuma kopiju, bet savu lēmuma eksemplāru, kurā ir norādītas apelācijas iespējas, ko pacienti arī izmanto.

Vienlaikus tiks izvērtēta iespēja veikt atzīmi medicīniskajā dokumentācijā par to, ka pacients atbilstošu informāciju ir saņēmis.

134.rindkopa

Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 605.panta septītajai daļai, ja persona, pret kuru notiek process medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai, savas slimības rakstura dēļ nav piedalījies tiesas sēdē, tiesa nosūta šai personai tiesas lēmuma kopiju, kuru personai ir tiesības pārsūdzēt.

Pacienti, kuriem ar tiesas lēmumu noteikts medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis, ārstu komisija par pacienta psihisko stāvokli un nepieciešamību ārstēties stacionārā sniedz atzinumu reizi 6 mēnešos.

Izvērtēsim iespēju medicīniskajos dokumentos izdarīt atzīmi par to, ka pacients saņēmis tiesas lēmuma kopiju.

135.punkts.

Pacienti jau slimnīcas uzņemšanas nodaļā tiek informēti par slimnīcas iekšējās kārtības noteikumiem, kā arī parakstās par iepazīšanos ar konkrētās nodaļas iekšējās kārtības noteikumiem. Tāpat pacients tiek aicināts norādīt savu tuvinieku vārdus un kontaktinformāciju, kā arī to, kādu informāciju ārstniecības persona var sniegt šīm personām.

Vienlaikus apņemas nodrošināt, ka informāciju par pacienta tiesībām slimnīcās ir iespējams saņemt brošūru/informācijas lapiņu veidā.

136.punkts.

Pacienti tiek nodrošināta iespēja vienkāršā, pacientam saprotamā valodā uzrakstīt un iesniegt sūdzības iestādes vadībai. Katrā nodaļā ir pieejamas pacientu aptaujas anketas, kurās var anonīmi rakstīt gan pretenzijas, gan pateicības vārdus par piedzīvoto, atrodoties slimnīcā, ko pacienti arī izmanto.

139. rindkopa

Vēršam uzmanību, ka atbilstoši Invaliditātes likumam Latvijā nosaka 3 invaliditātes grupas¹⁵, bet atbilstoši Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumam (*turpmāk – Likums*) valsts finansētos ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus var saņemt personas ar smagiem garīga rakstura traucējumiem, kurām ir noteikta 1. un 2.invaliditātes grupa. Saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju, gan pašas personas, gan citu klientu drošības nolūkā (piemēram, klientu ar orientācijas traucējumiem telpā un laikā) ārsts–psihiatrs, ievērojot klienta veselības stāvokli, ir noteicis terminētu uzraudzības režīmu, par to veicot ierakstus Klienta kartē. Nepieciešamība pēc papildu uzraudzības tiek pārskatīta ne retāk kā 2 reizes gadā. Saskaņā ar VSAC „Latgale” klientu prombūtnes noteikumiem, lemjot par klienta prombūtni, tiek ņemts vērā klientam ārsta–psihiatra noteiktais terminētais uzraudzības režīms.

Tādejādi klientiem, kuri pilnībā ir atkarīgi no apkārtējo palīdzības – aprūpējami vai uzraugāmi psihisko vai intelektuālo traucējumu dēļ, viņu drošības dēļ daļēji tiek

---

¹⁵ I invaliditātes grupa — ļoti smaga invaliditāte, II invaliditātes grupa — smaga invaliditāte un III invaliditātes grupa — mēreni izteikta invaliditāte.

ierobežota brīva pārvietošanās, nosakot, ka Filiāles „Litene” teritoriju klienti var atstāt tikai darbinieka vai tuvinieka pavadībā, savukārt Filiāles „Litene” teritorijā viņu pārvietošanās netiek ierobežota.

Attiecīgi prombūtnes nosacījumi Filiāles „Litene” klientiem ir noteikti, jo, pastāvot minētajiem apstākļiem, klientu brīvas pārvietošanās gadījumā nebūtu iespējams nodrošināt nedz pašas personas, nedz apkārtējo personu drošību. Savukārt pārējo klientu pārvietošanās netiek ierobežota, jo klienti var brīvi pārvietoties dienas laikā, t.sk. drīkst patstāvīgi atstāt filiāles „Litene” teritoriju, informējot par plānoto atgriešanās laiku. Tāpat tiek saskaņota klientu ciemošanās pie radniekiem, iepriekš vienojoties par atgriešanās datumu.

Informējam, ka 2017.gada 12.janvārī Latvijas Republikas Saeimā tika pieņemti grozījumi Likumā. Ar grozījumiem 31.panta pirmajā daļā tika precizēts regulējums attiecībā uz personu brīvu pārvietošanos, nosakot, ka institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu par nepieciešamību noteiktā laika periodā ierobežot personas tiesības brīvi pārvietoties, ja šādas uzraudzības nepieciešamība, pamatojoties uz personas veselības stāvokli, ir noteikta personas individuālajā rehabilitācijas vai aprūpes plānā.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka daļēji ierobežojumi attiecināmi tikai uz tādiem klientiem, kā, piemēram, klientiem ar tieksmi uz pašnāvību un pašdestrukcijas pieredzi, klientiem ar orientācijas telpā traucējumiem, klientiem ar tieksmi uz klaiņošanu, klientiem ar tieksmi uz psihozēm un agresijas lēkmēm, klientiem ar epilepsijas lēkmēm. Turklāt klientu veselības stāvokļa saasinājuma gadījumā tiek izsaukts Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests (*turpmāk – NMPD*), kas sniedz neatliekamo palīdzību un nepieciešamības gadījumā klientu ievieto stacionārajā ārstniecības iestādē.

Tādejādi daļējas pārvietošanās ierobežojumi minētajām personām ar potenciālu apdraudējumu ir nepieciešami, lai nodrošinātu gan pašas personas, gan citu personu drošību. Vienlaikus LM neatliekami uzdos VSAC „Latgale” nodrošināt, lai noteiktie daļējie ierobežojumi, pārvietojoties ārpus Filiāles „Litene” teritorijas, tiek pārskatīti regulāri un VSAC darbības pārraudzības ietvaros nodrošinās uzraudzību pār minētās rekomendācijas ieviešanu.

140.rindkopa

VSAC klientiem veselības aprūpe tiek nodrošināta saskaņā ar valstī noteikto kārtību - pamatā ambulatori (ģimenes ārsta, ārstu speciālistu konsultācijas un nozīmētie izmeklējumi), un personas hospitalizāciju veicot tikai akūtas saslimšanas vai hroniskas slimības saasinājuma gadījumā. Tā kā klientiem ar psihiskām saslimšanām ir arī smagas somatiska rakstura saslimšanas, t.sk. tādas, kuras prasa regulāru ārstēšanu un tādu manipulāciju veikšanu, kas veicamas tikai stacionārajā ārstniecības iestādē, klienti tiek ievietoti stacionārajā ārstniecības iestādē. Līdz ar to ir nodrošināta veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība VSAC klientiem.

Saistībā ar norādīto par starpnozaru problēmām, paskaidrojam, ka, pamatojoties uz Latvijas Republikas tiesībsarga ziņojumos norādītajiem trūkumiem VSAC klientu

veselības aprūpes pieejamības nodrošināšanā, jau 2013.gadā bija izveidota starpinstitucionāla darba grupa, kurā tika iesaistīti gan LM, gan Veselības ministrijas (*turpmāk – VM*), gan Nacionālā veselības dienesta un Veselības inspekcijas pārstāvji. Darba grupa izstrādāja grozījumus Ministru kabineta 2009.gada 20.janvāra noteikumos Nr.60 „Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām”, iekļaujot prasības ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas Veselības punktam. Pamatojoties uz grozījumiem normatīvajos aktos, 2013.gadā uz VSAC bāzes tika uzsākta ārstniecības struktūrvienību – Veselības punktu izveide primārās aprūpes uzlabošanai un laboratorisko izmeklējumu pieejamības nodrošināšanai un to reģistrācija Ārstniecības iestāžu reģistrā. Tāpat izmeklējumu pieejamības uzlabošanai personām ar ļoti smagiem pārvietošanās traucējumiem, t.sk. pārvietošanai guļus stāvoklī, iegādāti 5 mikroautobusi.

VSAC Veselības punktos tiek nodrošināta gan veselības aprūpes sektora darba organizēšana un medicīnas māsas pakalpojumi, ārsta vai ārsta palīga pakalpojumi. Papildus tam tiek nodrošināta klientu reģistrācija pie ģimenes ārsta un tā nozīmētā ārstēšanās plāna izpilde (t.sk. gan medikamentozā terapija, gan citu ordināciju izpilde), kā arī klienta veselības stāvokļa dinamiska novērošana (ķermeņa temperatūras un svara izmaiņas, fiziskā un psihiskā stāvokļa izmaiņas) un izmaiņu dokumentēšana medicīniskajā dokumentācijā. Tāpat klientiem ir nodrošinātas profilaktiskās apskates reizi gadā. Vienlaikus VSAC ir reģistrēti arī atsevišķi kabineti, kuros tiek sniegti tādi veselības aprūpes pakalpojumi, kā, piemēram, - psihiatra, pediatra, internista, rehabilitologa pakalpojumi, fizioterapija, fizikālā terapija, diētas māsas pakalpojums, paliatīvā aprūpe, logopēda pakalpojumi, deju un kustību, mūzikas terapija, u.c. Tāpat paskaidrojam, ka, saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju, salīdzinājumā ar 2016.gadu par 1 amata vietu skaitu ir palielināts Filiāles „Litene” veselības aprūpes darbinieku skaits. Vienlaikus informējam, ka ar grozījumiem Likumā¹⁶ tika nostiprināta norma, kas nosaka, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija var veidot struktūrvienību veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai. Tāpat ar grozījumiem Likumā noteikts deleģējums Ministru kabinetam noteikt ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas pakalpojuma sniegšanā iesaistītā personāla skaitu un kvalifikāciju. Šobrīd ir uzsākta Ministru kabineta noteikumu „Sociālās aprūpes pakalpojumu noteikumi” projekta izstrāde.

Tādējādi līdz ar noteikumu pieņemšanu, tiks noteikts arī katrai no klientu aprūpes līmeņa grupām nepieciešamā ārstniecības personāla skaits un turpmāk tiks pārskatīts arī personāla, t.sk. ārstniecības personu skaits VSAC, t.sk. VSAC „Latgale” filiālē „Litene”.

141. rindkopa

Saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju liela uzmanība tiek pievērsta gan klientiem sniegto pakalpojumu kvalitātes pilnveidei, gan darbinieku profesionālo zināšanu pilnveidei. 2016.gadā darbiniekiem tika nodrošināta iespēja pilnveidot savas zināšanas un prasmes dažādos semināros, kuros tika sniegta informācija par darbu ar

---

¹⁶ 28.panta (1¹).

depresīviem klientiem, par darbu ar klientiem, kuriem ir psihiskas saslimšanas, par alternatīvām komunikācijas metodēm darbā ar klientiem, kuriem ir funkcionāli un garīga rakstura traucējumi.

Lai pilnveidotu ārstniecības personu un sociālā darba speciālistu sadarbības prasmes, 2016.gada 13.oktobrī tika organizēts seminārs “Ārstniecības personu un sociālā darba speciālistu sekmīga sadarbība – svarīgs kvalitatīva pakalpojuma priekšnoteikums”, kura ietvaros tika analizētas biežākās problēmsituācijas darbā ar klientiem. Jautājumi par personāla saziņu ar klientiem, kuriem ir agresija, un rīcību, sastopoties ar atklātu agresiju, tiek regulāri pārrunāti darbinieku sanāksmēs.

VSAC „Latgale” ir noteiktas ētikas prasības, kuras darbiniekiem jāievēro, veicot darba pienākumus. Saskaņā ar VSAC „Latgale” ētikas komisijas nolikumu iesniegumu par ētikas normu pārkāpumu izskatīšanai Ētikas komisijā var iesniegt ne tikai VSAC „Latgale” darbinieki, bet arī VSAC „Latgale” klienti.

Ņemot vērā rekomendācijas, LM sagatavos un nosūtīs ieteikumus visiem VSAC par pasākumiem, kas veicami darbinieku attieksmes uzlabošanai, piemēram, personāla apmācību organizēšanai. Vienlaikus, sekmējot rekomendāciju ieviešanu, LM neatliekami uzdos VSAC „Latgale” vadībai pievērst pastiprinātu uzmanību darbinieku attieksmes jautājumam, nodrošināt apmācības komunikācijas un saskarsmes jautājumos tiem darbiniekiem, kuri strādā ar klientiem, un nodrošināt regulāru kontroli pār darbiniekiem. Vienlaikus LM VSAC darbības pārraudzības ietvaros nodrošinās uzraudzību par minētās rekomendācijas ieviešanu VSAC „Latgale”.

Papildus informējam, ka 2017.gada 20.aprīlī LM plāno tikšanos ar VSAC darbiniekiem „Aktuālie normatīvo aktu grozījumi un klientu drošības jautājumi valsts finansētās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās”, kura ietvaros VSAC pārstāvji tiks informēti arī par rekomendācijām cilvēktiesību ievērošanai.

142. rindkopa

Saskaņā ar VSAC “Latgale” sniegto informāciju, ar 2017.gadu Filiālē ”Litene” par 1 amata vienību jau ir palielināts veselības aprūpes un medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanā iesaistīto ārstniecības personu skaits. Šobrīd pakalpojumus sniedz 13 speciālisti (7 medicīnas māsas, 1 masieris, 1 fizikālās medicīnas māsa, 2 fizioterapeiti, ārsts-ginekologs un ārsts-psihiatrs). Filiāles “Litene” Veselības punktā medicīnas māsas pakalpojumus sniedz 24 stundas diennaktī, jo Veselības punktā strādā divas medicīnas māsas. No 2017.gada ārsts-psihiatrs klientus konsultē divas reizes nedēļā (pirmdiena, ceturtdiena), 2016.gadā ārsts-psihiatrs klientus konsultēja 1 reizi nedēļā. Savukārt psihologa pakalpojumi klientiem ir pieejami no 2013.gada (1 amata vieta), bet no 2015.gada pakalpojumus sniedz 2 psihologi.

Vienlaikus jāmin, ka Filiālē “Litene” ir izveidota nodaļa klientiem ar ļoti smagiem funkcionāliem traucējumiem. Minētajā nodaļā ir 72 klienti, kuriem pakalpojumus nodrošina 11 speciālisti (6 aprūpētāji, 3 sociālie aprūpētāji, 1 sociālais rehabilitētājs, 1 sociālais darbinieks). Jāatzīmē, ka izmaiņas personāla nodrošinājumā ir panāktas, ne

vien pārskatot tehniskā personāla un aprūpē iesaistītā personāla attiecību, bet arī uz klientu vietu skaita samazinājuma rēķina¹⁷.

Savukārt, izvietojot klientus vienā istabīnā, tiek ņemta vērā medicīniskā diagnoze, aprūpes līmenis, kā arī psiholoģiskā saderība. Kopumā apmēram puse Filiālē "Litene" klientu ar psihiskām saslimšanām un garīgās attīstības traucējumiem dzīvo kopā. Kā pozitīvais aspekts šādā klientu izvietojumā ir tas, ka klienti ar psihiskajām saslimšanām ir aktīvāki sabiedriskajā dzīvē, ar savu pozitīvo piemēru ietekmējot klientus ar attīstības traucējumiem. Turklāt viņi informē personālu par izmaiņām klientu ar attīstības traucējumiem uzvedībā vai veselības stāvoklī, savukārt, kā negatīvais aspekts ir minams tas, ka atrodoties ikdienā ciešā saskarsmē, iespējams, biežāk veidojas sadzīviski konflikti.

Lai mazinātu risku klientu drošībai, t.sk. saistībā ar klientu savstarpējām agresijas izpausmēm, Labklājības ministrija un 2017.gada 26.janvārī VSAC ir nosūtījusi Vadlīnijas veicamajiem pasākumiem ārkārtas gadījumu novēršanai un klientu drošības nodrošināšanai. Vadlīnijas sniedz norādes par preventīvajiem pasākumiem, kas veicami, lai novērstu ārkārtas gadījumu rašanos, t.sk. gan attiecībā uz darba organizāciju, gan risku izvērtēšanu, piemēram, pašnāvības mēģinājumu atpazīšanu un novēršanu. Tāpat vadlīnijās vērsta uzmanība uz klientu informēšanas un iesaistes (līdzdalības pasākumi) nodrošināšanu visā pakalpojumu saņemšanas procesā, kā arī pievērsta uzmanība saturīga brīva laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanai.

VSAC darbības pārraudzības ietvaros LM nodrošinās uzraudzību par VSAC „Latgale” veiktajiem pasākumiem. Vienlaikus, kā jau minējām atbildot uz 142.punktu, LM plāno organizēt semināru, kurā tiks vērsta uzmanība uz ārkārtas gadījumiem un to novēršanai veicamajiem pasākumiem, kā arī klientu drošības jautājumiem, kura ietvaros tiks vērsta uzmanība arī klientu savstarpējās vardarbības mazināšanai.

143.rindkopa

Saskaņā ar VSAC „Latgale” informāciju, Filiālē "Litene" klientiem ir iespēja personalizēt istabīnu, saņemot pārējo istabīnas iemītņnieku piekrišanu. Klienti par saviem līdzekļiem iegādājas gan sadzīves preces, gan mēbeles – 33 klienti filiālē dzīvo personalizētā vidē.

Saistībā ar norādīto par personalizētākas vides ieviešanu, informējam, ka gan DI pasākumu ieviešanas sekmēšanai, gan klientu aprūpes un sociālās rehabilitācijas procesa pilnveidei LM pašlaik izstrādā Vadlīnijas sociālās rehabilitācijas pakalpojuma *pusceļa mājā* ieviešanai. Vadlīnijas ir vērstas gan uz klientu pašaprūpes prasmju attīstību, gan sagatavošanu patstāvīgai dzīvei.

Savukārt, tā kā pasākumi pakalpojumu kvalitātes pilnveidei institūcijās ir jāveic esošā finansējuma ietvaros, tad pakalpojumu kvalitātes pilnveide, padarot tos maksimāli elastīgus un orientētus uz katra indivīda vajadzībām, tiek plānota uz kopējā vietu skaita samazinājuma rēķina. Paskaidrojam, ka, lai nodrošinātu dzīvojamo istabu –

---

¹⁷ Filiāles „Litene” klientu vietu skaits ir samazināts no 310 līdz 260 vietām.

guļamtelpu platības uz vienu klientu atbilstību higiēnas prasībām¹⁸, uz laiku apturot jaunu personu ievietošanu, jau ar 2013.gadu uzsākta VSAC kopējā vietu skaita samazināšana. Periodā no 2013.gada aprīļa līdz 2017.gada martam higiēnas prasībām neatbilstošu vietu skaits VSAC no 457 vietām 17 filiālēs ir samazināts līdz 26 vietām 4 filiālēs. Tādejādi kopējais VSAC vietu skaits ir samazināts no 4659 vietām līdz 4306 vietām jeb par 7.6 % vietu.

Pakāpeniski ar katru gadu tiek pilnveidota VSAC infrastruktūra, uzlaboti klientu dzīves apstākļi un darba apstākļi speciālistiem, vēršam uzmanību, ka remontdarbi ēku un telpu sakārtošanai ir veikti arī citās VSAC filiālēs un pieejamo resursu ietvaros pamatā ir bijuši vērsti uz ēku sakārtošanu klientu drošības nolūkā, vienlaikus, atsevišķu VSAC filiāļu ēku sakārtošanai ir veikti arī ilgtermiņa ieguldījumi.

145.rindkopa

Saskaņā ar VSAC „Latgale” norādīto, šobrīd Filiālē “Litene” aptuveni puse klientu garīgās veselības un attīstības traucējumiem dzīvo kopā. Izvietojot klientus vienā istabiņā, tiek ņemta vērā medicīniskā diagnoze, aprūpes līmenis, kā arī psiholoģiskā saderība. Kā pozitīvo šādā klientu izvietojumā var norādīt to, ka klienti ar garīgās attīstības traucējumiem ir aktīvāki sabiedriskajā dzīvē, līdz ar to ar savu piemēru pozitīvi ietekmē klientus ar garīgās attīstības traucējumiem, kā arī aktīvi informē personālu par izmaiņām uzvedībā vai veselības stāvoklī.

Vienlaikus piekrītot, ka atrodoties ikdienā ciešā saskarsmē, iespējams, biežāk veidojas sadzīviski konflikti, LM izstrādās ieteikumus VSAC, uzdodot izvērtēt iespējas klientu ar garīgās attīstības traucējumiem izvietošanai un nodarbību organizēšanai atsevišķi no personām ar psihiskām saslimšanām.

146. rindkopa

Saistībā ar CPT norādīto par to, ka 24 stundu maiņu darbs negatīvi ietekmē profesionālo pienākumu veikšanu, paskaidrojam, ka jautājums par ārstniecības personu noslodzi pamatā ir saistīts ar nepietiekamo darbinieku skaitu VSAC kopumā. Turklāt Darba likums nosaka, ka summētā darba laika ietvaros ir aizliegts nodarbināt darbinieku ilgāk par 24 stundām pēc kārtas un 56 stundām nedēļā, atpūtas laiku darbiniekam piešķirot nekavējoties pēc darba veikšanas. Papildus jāmin, ka 2017.gada februārī jau atkārtoti tika noslēgta Ģenerālvienošanās starp LM, Latvijas Veselības un sociālās aprūpes darbinieku arodbiedrību, Latvijas Valsts iestāžu, pašvaldību, uzņēmumu un finanšu darbinieku arodbiedrību un Latvijas Ārstniecības un aprūpes darbinieku arodsavienību, kas paredz saīsināta darba laika noteikšanu tiem klientu aprūpē iesaistītajiem darbiniekiem, kuri pakļauti īpašam riskam. Līdz ar to, pat neskatoties uz to, ka ārstniecības personāls (medicīnas māsas) summētā darba laika ietvaros ir nodarbinātas līdz 24 stundām, tomēr nedēļas kopējais stundu skaits nepārsniedz noteikto saīsināto darba laiku.

Tomēr, kaut gan būtisku personāla skaita palielinājumu kavē gan ierobežotais amatu vietu skaits VSAC kopumā un tai skaitā VSAC „Latgale”, gan speciālistu ar atbilstošu

---

¹⁸ Ministru kabineta 2000.gada 12.decembra noteikumi Nr.431 „Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”.

kvalifikāciju trūkums, kā jau norādījām pie 142.punkta, 2017.gadā filiālē "Litene" ir nedaudz palielināts veselības aprūpes un medicīniskās rehabilitācijas darbinieku skaits.

Tāpat vēršam uzmanību, ka jau 2011.gadā līdz ar Darba grupas „Par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu pilnveidi un veselības aprūpes pakalpojumu integrācijas iespēju izvērtēšanu” izveidi, uzsākta priekšlikumu izstrāde uz klienta vajadzībām orientētu pakalpojumu nodrošināšanai, t.sk. pietiekama personāla skaita noteikšanai. Balstoties uz minētās darba grupas rezultātiem, 2012. un 2013.gadā tika realizēts Izmēģinājumsprojekts “Priekšlikumi klientu grupēšanai un nepieciešamā pakalpojumu apjoma noteikšanai”, kura ietvaros tika:

- Izvērtētas klientu pašaprūpes, neatkarības un patstāvīgās dzīves prasmes un noteikts klientu aprūpes līmenis;
- Izstrādātas rokasgrāmatas darbam ar klientiem pa aprūpes līmeņiem, t.sk. noteikts nepieciešamais darbinieku skaits katrā klientu grupā;
- Veiktas apmācības VSAC darbiniekiem darbā ar katru no aprūpes līmeņiem.

2015.gadā, piesaistot ekspertu, tika veikts atkārtots izvērtējums visās VSAC filiālēs par klientu grupēšanas procesa atbilstību izstrādātajām metodikām, kā arī tika precizēts *Klientu novērtēšanas instruments „Pilngadīgas personas pašaprūpes, neatkarības un patstāvīgās dzīves spēju un prasmju izvērtējuma instrumenta”*, veicot atkārtotu VSAC darbinieku apmācību minētās metodoloģijas piemērošanā.

Kā jau minējām pie 141.punkta, ar grozījumiem Likumā noteikts, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcija var veidot struktūrvienību veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanai, kā arī noteikts deleģējums Ministru kabinetam noteikt institūcijas pakalpojuma sniegšanā iesaistītā personāla skaitu un kvalifikāciju, noteikt kritērijus aprūpes līmeņa noteikšanai un klientu izvērtēšanai, kā arī nosacījumus sociālās aprūpes pakalpojumu saņemšanai dzīvesvietā un institūcijā.

Šobrīd ir uzsākta Sociālās aprūpes pakalpojumu noteikumu projekta izstrāde. Pēc minēto noteikumu pieņemšanas, tiks risināts jautājums par papildu amata vietām darbiniekiem un papildus darbinieku nodrošināšanai nepieciešamā finansējuma piesaisti. Šobrīd personāla piesaistes problēma tiek risināta, samazinot klientu vietu skaitu, bet darbinieku amatu vietu skaitu pamatā saglabājot nemainīgu. Tāpat vēršam uzmanību, ka gan VSAC „Latgale”, gan citos VSAC jau vairākkārt ir pārskatītas saimnieciskā un tehniskā personāla optimizācijas iespējas, kā rezultātā, būtiski ir palielināta tiešā klienta aprūpē iesaistīto darbinieku skaits, tai skaitā veselības aprūpes darbinieku skaits.

Līdz ar to rekomendāciju ieviešana plānota vienlaikus ar jaunas pieejas ieviešanu pakalpojumu sniegšanā, pārejot uz klientu aprūpi atbilstoši aprūpes līmeņiem, tai skaitā arī nosakot katrai no aprūpes līmeņu grupām piesaistāmo darbinieku skaitu.

148.rindkopa

Paskaidrojam, ka Latvijā atbilstoši likuma "Par miruša cilvēka ķermeņa aizsardzību un cilvēka audu un orgānu izmantošanu medicīnā" 6.pantam, neņemot vērā miruša cilvēka dzīves laikā izteikto gribu, patologanatomiskā izmeklēšana obligāti izdarāma, ja:

- 4) iespējamais nāves cēlonis ir infekcijas slimība;

- 5) nāves cēlonis ir dzīves laikā nediagnosticēta slimība vai nediagnosticēti profilaktisko pasākumu, ārstēšanas vai slimības sarežģījumi;
- 6) tiesu medicīnisko izmeklēšanu pieprasa izziņas izdarītājs, izmeklētājs vai prokurors.

Saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju, klienta nāves iestāšanos Filiālē „Litene” konstatē ārstniecības persona (medicīnas māsa), kura informē ģimenes ārstu. Ģimenes ārsts konstatē nāves faktu un izraksta Medicīnisko apliecību par nāves cēloni. Gadījumos, kad ģimenes ārstam nav skaidrs nāves cēlonis, tiek izsniegts norīkojums veikt autopsiju. 2016.gadā no 12 klientu nāves gadījumiem autopsija veikta 1 gadījumā, bet līdz 2017.gada 5.martam no 4 nāves gadījumiem autopsija veikta 1 gadījumā. Klienta nāves iestāšanās fakts tiek dokumentēts Filiāles „Litene” Klientu uzskaites žurnālā. Saskaņā ar VSAC „Latgale” 2016.gada 27.jūnija rīkojumu par informācijas sniegšanu informācija par klientu stacionēšanas un nāves gadījumiem (norādot nāves cēloni, klienta veselības stāvokļa raksturojumu, sniegtās konsultācijas un palīdzību pēdējo 72 stundu laikā, kā arī informāciju par to, vai ir veikta autopsija) tiek sniegta VSAC „Latgale” vadībai. VSAC „Latgale” vadībai nav bijis pamata apšaubīt sertificēta ģimenes ārsta viedokli par klientu nāves iemesliem.

Vienlaikus, piekrītot rekomendācijām par nāves fakta pienācīgu apstiprināšanu, LM uzdos VSAC „Latgale” arī turpmāk sekot, lai visos gadījumos klientu nāves faktu Filiālē „Litene” konstatē ārsts. Vienlaikus 2017.gada 14.martā LM pārstāvji jau tikās ar VM pārstāvjiem, lai pārrunātu iespējamus risinājumus rekomendāciju ieviešanai. Informējam, ka VM plāno veikt izglītojošus pasākumus par pilnīgāku pacienta slimības vēstures aizpildīšanu, atspoguļojot diagnozes un pacienta iespējamo nāves cēloni.

149. rindkopa

VSAC „Latgale” filiālē “Litene” ir izveidots un atbilstoši Ministru kabineta 2009.gada 20.septembra noteikumiem Nr.60 “Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām” Ārstniecības iestāžu reģistrā reģistrēts Veselības punkts. Veselības punktā atbilstoši minētajiem noteikumiem¹⁹ ir ierīkota telpa klientu novērošanai neskaidras diagnozes gadījumā un izolācijai infekcijas slimību gadījumā, kā arī telpa bīstamu un agresīvu klientu novērošanai un izolācijai. Klientu izolācija gadījumos, kad viņi apdraud sevi vai citu personu, notiek saskaņā ar VSAC „Latgale” klientu izolācijas iekšējiem noteikumiem, izolācijas faktu reģistrējot Klientu izolācijas žurnālā, un atbilstoši VSAC “Latgale” klientu iekšējās kārtības noteikumiem klientu tiesības brīvi pārvietoties var tikt ierobežotas uz laiku līdz 24 stundām. Klientu izolācija pielietojama gadījumos, kad apdraudēta klienta vai citu personu drošība, līdz laikam, kamēr ierodas NMPD. Taču jāuzsver, ka saskaņā ar VSAC „Latgale” informāciju laika posmā no 2014.gada sākuma līdz 2017.gada 20.martam Filiālē “Litene” neviens klients nav ticis izolēts, jo gadījumos, kad klienta rīcība veselības stāvokļa saasinājuma ietekmē apdraud viņu pašu vai citus klientus, tiek izsaukts NMPD, kas sniedz neatliekamo palīdzību un nepieciešamības gadījumā klientu ievieto stacionārajā ārstniecības iestādē.

---

¹⁹ 63.³⁷ 1.4.apakšpunkts un 63.³⁷ 1.5.apakšpunkts.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 31.panta otro daļu, ja persona ar savu rīcību apdraud savu vai citu personu veselību vai dzīvību, attiecīgās institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu, izdarot atzīmi personas lietā, par personas izolēšanu uz laiku, ne ilgāku par 24 stundām, īpaši šim nolūkam iekārtotā telpā, kur personai tiek nodrošināta nepieciešamā aprūpe un nepārtraukta uzraudzība. Vienlaikus atgādinām, ka saskaņā ar Latvijas Republikas tiesībsarga 2013.gada 15.februāra ziņojumā Nr.1-12/2 "Latvijas Republikas tiesībsarga ziņojums „Par valsts sociālās aprūpes centriem pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem" sniegtajām rekomendācijām klientu izolēšanas termiņš ir nosakāms samērīgi - ne ilgāk par 3 stundām, attiecīgi VSAC sniegti ieteikumi par klientu izolēšanu uz laiku, kas nepārsniedz 3 stundas.

Vienlaikus ar grozījumiem Likumā noteikta institūcijas vadītāja atbildība par institūcijas klienta tiesību nodrošināšanu un šim nolūkam nepieciešamo institūcijas darba organizēšanu²⁰. Tāpat noteikts, ka institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu par nepieciešamību noteiktā laika periodā ierobežot personas tiesības brīvi pārvietoties, ja šādas uzraudzības nepieciešamība, pamatojoties uz personas veselības stāvokli, noteikta viņas individuālajā rehabilitācijas vai aprūpes plānā.²¹

Vienlaikus piekrītot, ka personisko tiesību ierobežošana ir tikai kā galējs līdzeklis ārkārtas situācijās, kad nepastāv citas iespējas nodrošināt pašas personas un citu personu drošību, LM atkārtoti vērsīs gan VSAC „Latgale”, gan citu VSAC uzmanību uz nepieciešamību izvērtēt citas alternatīvas, lai arī turpmāk novērstu personu ievietošanu izolācijas telpā.

151.rindkopa

Klientu ar psihiskām diagnozēm pamatslimības ārstēšanu, t.sk. medikamentozo terapiju, nozīmē sertificēts ārsts-psihiatrs lietojamos psihotropos medikamentus izraksta sertificēti ārsti- psihiatri, kuru profesionālo darbību uzrauga Veselības inspekcija. Klientus konsultē un ārstēšanas plāna izpildi nodrošina medicīnas māsas. Ikvienu medikamenta ievadīšana klientam tiek saskaņota ar ārstu. Gadījumos, ja klientam novērojamas “tipiskas” lēkmes, kas izpaužas piemēram kā agresivitāte vai depresija, ārsts-psihiatrs klienta medicīnas kartē norāda medikamentus, kuri ievadāmi šādos gadījumos.

Piekrītot, ka ierobežojošo līdzekļu lietošana rada risku personisko tiesību nepamatotam aizskārumam, LM konsultējoties ar VM kā atbildīgo nozares ministriju, aicinās VSAC ārstus-psihiatrus izvērtēt iespēju citu psihotropo medikamentu nozīmēšanai, lai novērstu ierobežojošo līdzekļu (ķīmiskā ierobežošana) lietošanu.

152. rindkopa

Kā jau minējam paskaidrojumā pie 150.punkta, laika posmā no 2014.gada sākuma līdz 2017.gada 20.martam Filiālē “Litene neviens klients nav ticis izolēts. Tāpat jāmin, ka klienta izolēšana tiek veikta tikai uz to laiku, līdz ierodas NMPD. Minētā

---

²⁰ 29.panta trešā daļa.

²¹ 31.panta pirmā daļa.

nepieciešamība īslaicīgai izolēšanai izriet no tā, ka attāluma dēļ nav iespējams nodrošināt tūlītēju NMPD ierašanos.

Saskaņā ar Likuma 31.panta otro daļu, ja persona ar savu rīcību apdraud savu vai citu personu veselību vai dzīvību, attiecīgās institūcijas vadītājs vai viņa pilnvarota persona var pieņemt lēmumu, izdarot atzīmi personas lietā par personas izolēšanu uz laiku, ne ilgāku par 24 stundām, īpaši šim nolūkam iekārtotā telpā, kur personai tiek nodrošināta nepieciešamā aprūpe un nepārtraukta uzraudzība. Vienlaikus, kā jau pie 149.punkta minēts, atbilstoši Latvijas Republikas tiesībsarga rekomendācijām VSAC bija sniegti ieteikumi klientu izolēšanas termiņu noteikt ne ilgāk par 3 stundām, līdz laikam, kamēr ierodas NMPD.

Vienlaikus piekrītot, ka personisko tiesību ierobežošana ir tikai kā galējs līdzeklis ārkārtas situācijās, kad nepastāv citas iespējas nodrošināt pašas personas un citu personu drošību, LM atkārtoti uzdos VSAC „Latgale” sadarbībā ar ārstu-psihiatru izvērtēt citas alternatīvas, lai arī turpmāk novērstu personu ievietošanu izolācijas telpā. Tāpat tiks sniegti ieteikumi arī citiem valsts finansēto pakalpojumu sniedzējiem.

153. rindkopa

Saskaņā ar Likumā un Ministru kabineta 2008.gada 21.aprīļa noteikumos N.288 „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība” noteikto, klienta vēlmju noskaidrošana ir noteikta visos ar pakalpojuma saņemšanu saistītajos procesos, ne vien pakalpojuma saņemšanā, bet arī pakalpojuma sniedzēja maiņas vai pakalpojuma pārtraukšanas gadījumā. Vienlaikus informējam, ka uzsākot pakalpojuma saņemšanu VSAC ar klientu tiek noslēgts līgums, kura saturs klientam un viņa tuviniekiem, ja tādi ir, pirms parakstīšanas tiek detalizēti izskaidrots.

Saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju lēmums par pakalpojuma sniegšanas pārtraukšanu tiek pieņemts, pamatojoties uz pašas personas iesniegumu, t.sk. personas ar ierobežotu rīcībspēju iesniegumu. Pirms lēmuma pieņemšanas par pakalpojumu sniegšanas pārtraukšanu VSAC „Latgale” pārliecinās, vai klientam izvēlētajā pašvaldībā tiks nodrošināta dzīves vieta. 2016.gadā no Filiāles “Litene” uz dzīvi pašvaldībā ir pārcēlies 1 klients (līdz 2017.gada 1.martam – 1 klients). Sazinoties ar attiecīgās pašvaldības sociālo dienestu, abi klienti ir pārcēlušies uz dzīvi ārpus institūcijas. Līdzīgi arī 2014. un 2015.gadā ikgadēji no Filiāles „Litene” ir izstājusies 1 persona un uzsākusi dzīvi pašvaldībā.

Kopumā pēdējo 6 gadu laikā ir panāktas izmaiņas Labklājības ministrijas pakļautībā esošo VSAC darbībā, jo, atsakoties no klientu drošības aspektā bīstamu un neatbilstošu ēku izmantošanas, ir izbeigta 6 VSAC filiāļu darbība. Vienlaikus kopš pēdējās vizītes sociālās aprūpes institūcijās, ir ielikti pamati, lai uzsāktu pāreju uz jaunu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas modeli, ieviešot ievērojamas reformas sociālās aprūpes jomā. Lai ieviestu deinstitucionalizāciju (*turpmāk – DI*) un vienlaikus pilnveidotu sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kvalitāti, nodrošinot ikvienai personai atbilstošākā sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pieejamību, 2013.gada 19.novembrī Ministru kabinetā tika apstiprinātas

„Pamatnostādnes sociālo pakalpojumu attīstībai 2014.-2020.gadam”²² (turpmāk – Pamatnostādnes). Pamatnostādņēs ir noteikti 3 attīstības virzieni:

- 1) DI pasākumu ieviešana, daļai VSAC klientu dodot iespēju pāriet uz dzīvi pašvaldībā un saņemt savām vajadzībām atbilstošus alternatīvos sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus dzīvesvietā;
- 2) Alternatīvo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu (turpmāk – sabiedrībā balstīti pakalpojumi), attīstība personām ar garīga rakstura traucējumiem, kuras dzīvo pašvaldībā;
- 3) Efektīvu sociālo pakalpojumu pārvaldība, sekmējot pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu un pakalpojumu pilnveidi, t.sk., primāri orientējoties uz klientu tiesību ievērošanu, kā arī sekmējot dzīves kvalitātes pieaugumu tām institūcijās dzīvojošajām personām, kuras neizvēlēties iesaistīties DI pasākumos.

Minēto mērķu sasniegšanai Eiropas Savienības (ES) 2014.-2020.gada strukturālo fondu plānošanas periodā iekļautās aktivitātes „Personu ar garīga rakstura traucējumiem pāreja no ilgstošas sociālās aprūpes institūcijām uz dzīvi sabiedrībā” ietvaros ir piesaistīts finansējums gan DI pasākumu ieviešanai, gan sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstībai. Taču šādas sistēmas izveide prasa ne vien lielus finanšu resursus, bet arī laika resursus un motivāciju gan pašvaldībām, gan klientiem. Turklāt būtisks nosacījums veiksmīgai DI norisei ir sabiedrības izpratne un atbalsts.

Šobrīd tuvojas noslēgumam projekta aktivitātēm pieteikto mērķa grupas personu, t.sk. pilngadīgu personu ar garīga rakstura traucējumiem un ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu individuālo vajadzību izvērtēšana un atbalsta plānu izstrāde. Līdz ar projekta mērķa grupas personu atbalsta plānu izstrādi pašvaldības var uzsākt savā teritorijā nepieciešamo pakalpojumu plānošanu un sniegšanu, savukārt VSAC – pakāpenisku personu sagatavošanu pārejai uz dzīvi pašvaldībā.

Informējam, ka jau 2013.gada 20.augustā LM nosūtīja izstrādātās vadlīnijas VSAC un Sociālās integrācijas valsts aģentūrai, kura koordinē valsts finansēto pakalpojumu piešķiršanu, Likuma 28.panta trešās daļas piemērošanai. Minētās vadlīnijas nosaka VSAC pienākumus darbā ar klientu, informācijas sniegšanā, kā arī sadarbībā ar pašvaldības sociālo dienestu. Tāpat, lai sekmētu klientu tiesību ievērošanu, 2014.gada 22.decembrī VSAC tika nosūtītas izstrādātās „Vadlīnijas par veicamajiem pasākumiem valsts sociālās aprūpes centru klientu drošības uzlabošanai”, t.sk., atkārtoti uzdodot visiem VSAC aktualizēt iekšējos normatīvos aktus, tos harmonizējot atbilstoši Civillikuma normām, proti, paredzot personas ar ierobežotu rīcībspēju līdzdalību lēmuma pieņemšanā visā pakalpojumu saņemšanas posmā. Attiecīgi LM, saskaņojot VSAC iesniegto iekšējo normatīvo aktu projektus, pievērš uzmanību, lai normatīvajos aktos netiktu ietvertas tādas normas, kas ierobežo personiskās tiesības.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka parasti klientu prombūtnes gadījumi ir saistīti ar spontānu rīcību, kuru izraisa veselības stāvokļa saasinājumi, kas var radīt apdraudējumu pašas personas drošībai. Līdz ar to, ja klients patvaļīgi atstāj filiāles teritoriju vai neatgriežas filiālē, par to neinformējot, viņš tiek uzskatīts par nezināmā prombūtnē esošu un darbinieki rīkojas saskaņā ar VSAC “Latgale” iekšējo normatīvo

²² Apstiprinātas ar Ministru kabineta 2013.gada 4.decembra rīkojumu Nr.589 (<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4558>).

aktu, kas nosaka personāla rīcību ārkārtas situācijās”²³, pazudušo klientu meklēšanā iesaistot arī pašvaldības policiju.

154. rindkopa

Kā norādījām pie 154.punkta, saskaņā ar Likumā un Ministru kabineta 2008.gada 21.aprīļa noteikumos N.288 „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība” noteikto, klienta vēlmju noskaidrošana ir noteikta visos ar pakalpojuma saņemšanu saistītajos procesos, ne vien pakalpojuma saņemšanā, bet arī pakalpojuma sniedzēja maiņas vai pakalpojuma pārtraukšanas gadījumā. Vienlaikus informējam, ka uzsākot pakalpojuma saņemšanu VSAC ar klientu tiek noslēgts līgums, kura saturs klientam un viņa tuviniekiem, ja tādi ir, pirms parakstīšanas tiek detalizēti izskaidrots.

Atbilstoši VSAC „Latgale” sniegtajai informācijai lēmums par pakalpojuma sniegšanas pārtraukšanu tiek pieņemts, pamatojoties uz pašas personas iesniegumu, t.sk. personas ar ierobežotu rīcībspēju iesniegumu. Taču, tā kā izstājušos personu skaits no Filiāles „Litene” ir neliels, piekrītam, ka ir jāpaplašina VSAC dzīvojošo klientu iespējas patstāvīgas dzīves uzsākšanai pašvaldībās, saņemot savām vajadzībām atbilstošus sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas pakalpojumus.

Saistībā ar iepriekš minēto, informējam, ka Latvijā ir uzsāktas iestrādes atbalsta personas pakalpojuma personām ar garīga rakstura traucējumiem, t.sk. personām ar ierobežotu rīcībspēju, izveidei. Minēto mērķu sasniegšanai Eiropas Savienības (ES) 2014.-2020.gada strukturālo fondu plānošanas periodā iekļautās aktivitātes „*Sociālo pakalpojumu atbalsta sistēmas pilnveide*” ietvaros ir piesaistīts ESF finansējums. Projekta ieviešanas rezultātā tiks izstrādāts atbalsta personas pakalpojuma ieviešanas mehānisms, kas ietver: atbalsta personas pakalpojuma apraksta, organizēšanas un finansēšanas kārtības izstrādi, kā arī tiks īstenots Atbalsta personas pakalpojuma izmēģinājumuprojekts. Izmēģinājumuprojektu īstenos ne ilgāk kā 24 mēnešus, tā īstenošanas laikā nodrošinot atbalsta personas pakalpojumu 330 pilngadīgām personām ar smagiem vai ļoti smagiem garīga rakstura traucējumiem (I vai II invaliditātes grupu), t.sk., ierobežotu rīcībspēju. Izmēģinājumuprojekta ietvaros šīm personām tiks sniegts vispusīgs atbalsts ikdienas lēmumu pieņemšanā vismaz šādās jomās – juridiskā palīdzība, atbalsts finanšu jomā, ikdienas dzīves un prasmju apgūšanas un attīstības jomā, un veselības aprūpes (līdz ārsta kabineta durvīm) jomā. Taču atbalsta personai nebūs tiesību rīkoties atbalstāmās personas vietā. Atbalsta persona būs speciālists, kas palīdzēs personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, plānot un pašai pieņemt lēmumus par savu dzīvi, veselības vai sociālo aprūpi, finansēm un īpašumiem.

156. rindkopa

Atbilstoši Civillikuma 355.pantam aizgādņus pilngadīgām personām pēc tiesas sprieduma iecel attiecīgā bāriņtiesa, kurai jānoskaidro personas viedoklis par iecelamo aizgādni, ja vien šī persona spēj to formulēt. Bāriņtiesa par aizgādni var iecelt personas izraudzīto aizgādni, aizgādņībā nododamā laulāto vai kādu no tuvākajiem radniekiem, turklāt bāriņtiesai jāievēro tās personas pēdējās gribas rīkojums, kura atstājusi viņam mantojumu.

---

²³ VSAC „Latgale” 2015.gada 31.jūlija kārtību Nr.1.1.-29/15 “Valsts sociālās aprūpes centra “Latgale” personāla rīcība ārkārtas situācijās”.

Saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju saistībā ar to, ka šiem klientiem nav radnieku, kā arī nav citu personu, kuras varētu iecelt par aizgādņiem, par aizgādņiem atkārtoti ir iecelti darbinieki. Vienlaikus jāmin, ka arī iepriekš VSAC ir sniegti ieteikumi aktīvai sadarbībai ar bāriņtiesām minētā jautājuma risināšanai, taču iepriekš minēto faktoru ietekmē šis jautājums līdz šim nav atrisināts. Tādejādi LM atkārtoti sniegs ieteikumus VSAC „Latgale”, kā arī citiem VSAC par sadarbības ar bāriņtiesām turpināšanu, lai rastu risinājumu ar aizgādņu iecelšanu ārpus institūcijas.

157. rindkopa

Saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju par nepieciešamību vērsties tiesā rīcībspējas ierobežojumu pārskatīšanai bija informēti visi aizgādņi. Līdz 2017.gada 20.martam no 69 VSAC „Latgale” filiāles „Litene” klientiem, kuri ar tiesas lēmumu bija noteikti kā rīcībnespējīgas personas, 63 personām ar tiesas lēmumu ir pārskatīts rīcībspējas ierobežojuma apmērs un noteikts daļējs rīcībspējas ierobežojums (ar ierobežojumu neskarot personiskās tiesības). Tas nozīmē, ka personai noteikts kādas darbības persona drīkst veikt patstāvīgi, kādas kopā ar aizgādni un kādas - tikai aizgādnis.

Vienlaikus aizgādņu (darbinieku) skaits no 2016.gada nav mainījies (par aizgādņiem atkārtoti iecelti 19 darbinieki), jo bāriņtiesa nav varējusi par aizgādņiem iecelt personas, kuras atbilstoši Civillikuma prasībām ir tiesīgas kļūt par aizgādņiem.

Vienlaikus turpināsim meklēt risinājumu, lai par aizgādņiem tiktu ieceltas personas, kas nav darba attiecībās ar iestādi, kurā klients saņem pakalpojumu.

159.rindkopa

Likums paredz personu līdzdalību sociālo pakalpojumu sniegšanas procesā. Vienlaikus saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 21.aprīļa noteikumiem Nr.288 „Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanas kārtība” sociālie pakalpojumi tiek piešķirti uz personas vai tās likumiskā pārstāvja iesnieguma pamata. Ministru kabineta 2003.gada 3.jūnija noteikumi Nr.291 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” nosaka, ka klienta personas lietā ir jābūt līgumam par pakalpojumu saņemšanu, turklāt minētie noteikumi paredz, ka visā pakalpojumu sniegšanas procesā klientam tiek nodrošināta informācija par sociālo pakalpojumu sniedzēja darba organizāciju, par sniedzamajiem sociālajiem pakalpojumiem un to saņemšanas iespējām, mērķiem, iespējamo ietekmi uz klienta pašaprūpi un sociālās funkcionēšanas uzlabošanu, kā arī par katra sociālā pakalpojuma cenu un samaksas kārtību. Vienlaikus institūcijai ir jānodrošina ar klientu saistītās informācijas iegūšana, lietošana un glabāšana atbilstoši ierobežotai pieejamībai informācijas statusam. Tāpat ikvienā institūcijā klientam vai viņa likumiskajam pārstāvim jānodrošina iespēja iesniegt sūdzības vai sniegt mutiskus vai rakstiskus priekšlikumus par sociālo pakalpojumu sniedzēja darba uzlabošanu.

Informējam, ka saskaņā ar VSAC „Latgale” sniegto informāciju, VSAC „Latgale” klientu iekšējās kārtības noteikumos noteikto klientam ir tiesības iesniegt rakstiskas un mutiskas sūdzības vai priekšlikumus saņemtā pakalpojuma uzlabošanai. Filiāles „Litene” klientiem ēkas 1.stāvā ir pieejama Sūdzību un priekšlikumu kastīte. Vidējais

iesniegto ierosinājumu skaits ceturksnī – 2 iesniegumi. Filiāles „Litene” vadība pēc rakstiski sniegtās informācijas izskatīšanas pārrunā situāciju ar klientu. Tāpat sūdzības tiek izskatītas arī Sociālās aprūpes padomes sēdēs, kurās tiek izskatīti klientu ierosinājumi pakalpojuma pilnveidei un konfliktsituācijas starp klientiem. Paskaidrojam, ka saskaņā ar Likuma 30.panta pirmo daļu Sociālās aprūpes padome tiek izveidota, lai sekmētu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās dzīvojošo personu tiesību ievērošanu, un tās sastāvā ietilpst klienti, to radnieki, darbinieki un vietējās pašvaldības pārstāvji. Sociālās aprūpes padomes lēmumiem ir ieteikuma raksturs. 2016.gadā VSAC „Latgale” vadība izskatīja 2 klientu sūdzības par neatbilstošu personāla rīcību, 2017.gadā – 1 klientes sūdzību par pakalpojuma pārtraukšanas iespējām. Pēc sūdzībās minēto faktu izvērtēšanas klientiem rakstveidā tika sniegtas atbildes.

Tāpat vēršam uzmanību, ka gan izstrādājot vadlīnijas VSAC klientu tiesību nodrošināšanai, gan veicot pārbaudes VSAC, tiek pievērsta uzmanība tam, lai klientiem viņiem saprotamā valodā būtu pieejama informācija par iespējām iesniegt sūdzības, kā arī nodrošināta to izskatīšana un atbildes sniegšana iesniedzējam. Tāpat apliecinām, ka arī turpmāk šīs rekomendācijas ieviešanai tiks pievērsta uzmanība.